

INVĂȚĂTORUL

ORG. ASOC. ÎNVĂȚĂTORILOR ROM. DIN ARDEAL, CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ
REVISTĂ PEDAGOGICĂ, SOCIALĂ ȘI CULTURALĂ.

Congresul învățătorilor ardeleni la Cluj.

— Convocare. —

Comitetul central al Asociației învățătorilor din Ardeal, Crișana și Maramureș și Comitetul Fundațiunii Gheorghe Lazăr, convoacă prin această a X-a adunare generală a Asociației și a VIII-a adunare generală ordinară a Fundațiunii Gheorghe Lazăr, pe zilele de 27 și 28 Decembrie a. e. în orașul Cluj, sala prefecturii județene, cu următoarea ordine de zi :

Sedința I-a a Asociației în 27 Decembrie

1. Participarea la serviciul divin.
2. La ora 10 deschiderea adunării generale.
3. Raportul Comitetului central.
4. Raportul casierului general, proiectul de buget pe anul 1929 și gestiunea Căminului fetelor de învățători pe anul 1927—28.
5. Raportul administrației și Redacției revistei „Învățătorul“.
6. Alegerea a trei Comisiuni pentru censurarea rapoartelor.
7. „Socolismul și educația fizică“, conferință de dl profesor universitar dr. Iuliu Hațieganu.
8. Masa comună.

Sedința I-a a Fundațiunii Gheorghe Lazăr

În aceeași zi la ora 4, p. m. :

1. Deschiderea adunării generale.
2. Raportul Comitetului.
3. Raportul Casierului.
4. Raportul Directorului Casei Învățătorilor din Cluj și prezentarea gestiunii pe anul financiar 1927.
5. Alegerea a două Comisiuni pentru censurarea rapoartelor și a gestiunii.
6. „Tolstoi ca pedagog“, conferință de dl D. V. Toni.

Sedința II-a a Asociației: Luni 28 Dec. ora 9 dim.

9. „Reorganizarea serviciului de control al învățământului primar și în legătură cu acesta constatări asupra activității anumitor persoane aplicate în teritoriul provinciilor unite“.
10. Legea pensiilor. Considerațiuni cu privire la pensionarea corpului didactic primar. Raportor dl Alexandru Duvlea.
11. „Problema culturii poporului în Munții Apusani“, rap. dl N. Nistor.

12. Rapoartele comisiunilor de subt p. 6.
13. Alegerea Comitetului central al Asociației pe un period de 3 ani, conform Art. 18 din Statute.
14. Eventuale propuneri.
15. Inchiderea adunării generale.

**Ședința II-a a Fundațiunii Gheorghe Lazăr: Luni în
28 Decembrie ora 4 d. a.**

7. Rapoartele Comisiunilor de subt p. 6.
8. Stabilirea cotizațiilor pentru membrii Fundațiunii Gheorghe Lazăr.
9. Eventuale propuneri.
10. Inchiderea adunării.

Consiliul general al Asociației se va întruni în ședință în 26 Decembrie c. ora 6 d. a. în Cluj. Fiind la ordinea zilei alegerea Comitetului central, pe un nou period de 3 ani, toate secțiile județene, vor lua măsuri ca membrii delegați în Consiliul general al Asociației, să ia parte negreșit la congres, având fiecare delegație în scris dela președintele secției. (Art. 15 din Statute). Secțiile județene se vor mai îngriji, ca până la data adunării generale, să-și reînnoiască Comitetele și să delege noi membri în Consiliul general, dacă cei actuali au vechimea de 3 ani. (Art. 18 din Statute).

Propunerile pentru adunarea generală se vor înainta Biroului central al Asociației (Cluj, Casa învățătorilor), cu 8 zile înainte. Incartiruirea se va face de către Comitetul secției Cluj.

Cluj, la 1 Decembrie 1928.

Traian Șuteu

Președ. Asociației.

Toma Roșu

Președ. F. Gh. Lazăr.

Gavril Almășianu

Secretar general.

Andrei Pora

Secretar.

Noul Ministru al Școalelor.

Prin venirea noului regim la cârma țării, portofoliul instrucției și a culturii naționale a fost încredințat harnicului om de școală Dlui *N. Costăchescu* profesor universitar la Iași. Ocupându-și înaltul său post cu: „*bune intenții și dragoste pentru carte și școală*” — avem firma nădejde că să vor îndrepta multe din relele, care au provocat *criza culturală* în care ne sbatem. Cunoscându-l pe Dl *N. Costăchescu*, ca pe un bărbat cu bună reputație în viața școlară a țării noastre sperăm să îndeplinească postulatele legitime a dascălimei ardeleni, pentru cari luptă de 10 ani. Spre acest scop îi facem respectuoasa învitare ca se binevoiască a descăleca pe meleagurile noastre în zilele de 27 și 28 Dec. a. c. În această vreme dascălimea Ardealului va fi concentrată la Cluj, în obicinuitul congres anual, —

fiind oprit cel din August — în care își va desvălui doleanțele, cari o stânjinesc în desvoltarea unei munci mai intensive pe teren școlar și cultural. Delăturându-i-se neajunsurile și vindecându-i-se nedreptățile dăscălimea ardeleană își va redobândi dragostea și voia de muncă spre binele neamului și folosul patriei.

Urăm noului Domn Ministru să aibă această satisfacție.

1 Decembrie 1928.

Pentru anul acesta a fost cea mai de seamă sărbătoare națională. La aceasta dată s'au împlinit 10 ani dela adunarea cea mare din 1 Decembrie 1918, când Românii din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș au hotărât la Alba-Iulia unirea pe veci cu România.

Prăznuirea zilei s'a făcut din ordinul stăpânirii, care a știut să dea evenimentului importanța cuvenită, deși adevăratul praznic se va face abea în luna Maiu.

Scoala română încă a sărbătorit, alături de toată suflarea românească. Toate localurile mici și mari, împreună cu tineretul și învățătorii au înbrăcat haina de sărbătoare, și au dat expresiune sentimentelor naționale, cari s'au putut cultiva de 10 ani în cadrele noului stat român. Prin vorbiri ocazionale, s'au arătat greutățile robilor străine, alături de avantajile stăpânirii românești. S'au evidențiat progresele culturii noastre, care înaintează cu pași grăbiți pentru a vindeca întârzierea ce ni-au pricinuit-o dușmanii noștri. Munca depusă de corpul didactic în primul deceniu este o epocă de activitate serioasă, care nu totdeauna a fost pe deplin apreciată de cei în drept. Astfel multe deziderate drepte și legale a învățătorimei din provinciile unite, au rămas neîmplinite deși ele au fost arătate cu toate prilejurile.

Nedreptățirea ce i s'a făcut, e aproape revoltătoare, întru cât oameni mici la suflet și mari la patimi, nu ne socotesc vrednici a sta pe picior de egalitate cu colegii noștri din vechiul Regat. Noi însă nu am descurajat. Lupta o ducem înainte până când dreptatea va triumfa. Și trebuie să triumfe întru cât avem dovezi că cărmuitorii de azi, se arată înțelegătorii durerilor noastre. În congresul ce este convocat pe zilele de 27 și 28 Decembrie la Cluj, învățătorimea ardeleană își va preciza postulatele sale legitime pentru cari luptă de 10 ani. — Îndeplinirea lor va fi cu adevărat reintegrarea noastră în toate drepturile de cari am fost deposedați pe nedreptul. — Alinate dureile, vindecate nedreptățile, va putea și dascălul român din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș, să sărbătorească cu inima plină de bucurie primul deceniu de Stat român național și independent.

Oprirea congresului act de răsbunare.

I.

În sfârșit era de așteptat.

După două opreliști a colegilor din vechiul regat și una a basarabenilor, trebuia să urmăm noi ardelenii.

Așa s'a și întâmplat.

Comitetul central al Asociației noastre, în ședința sa din 29 Iunie a. c. fixase zilele și stabilise programul, așa cum a fost publicat în No. 7 din rev. „*Invățătorul*“. Imediat s'a și dat „*Convocarea*” spre publicare presei, pentru a fi cunoscută de învățătorime „*cu cel puțin două luni înainte de ziua ținerii*”.

Conform tradiției s'a trimis și *Dlui Ministru a Instrucțiunii Dr. C. Angelescu* o adresă, prin care i se comunica data ținerii cu programul congresului, rogându-l în termeni cuviincioși să binevoiască a ne onora cu înalta sa prezență.

Așa s'a procedat în trecut la 9 congrese anterioare. Așa s'a făcut și acum. Și tot așa fac și alte organizații profesionale ca: Asociația profesorilor secundari, precum și a celor universitari, — cari sunt recunoscute de persoane morale, având asigurată funcționarea prin Statute aprobate de cei în drept.

Conștii că totul e așezat în calea cea bună, Biroul Asociației a continuat lucrările pregătitoare, pentru asigurarea unei bune răușite. Și din informațiile ce le deținem dela secțiile noastre județene, putem afirma, că congresul anului acesta ar fi fost unul din cele mai răușite. La aceasta contribuia înprejurarea norocoasă că locul de întrunire era un *orășel românesc* cu un vechiu trecut în istoria românilor ardeleni. Mai era apoi avantajul că localitatea fiind situată în mijlocul ținuturilor de sub jurisdicțiunea Asociației noastre cu o bună comunicație în toate direcțiunile, fiecare delegat putea ajunge la destinație fără greutate și cu puține cheltuieli. Iar de altă parte era programul cu multă grijă alcătuit, care pe lângă conferințele instructive, ca ar fi fost ținute de oameni cu bună reputație în mișcarea noastră culturală, mai erau puse pentru discuție publică o seamă de probleme de un deosebit interes pentru noi învățătorii, școală și neam.

Așteptam deci răspunsul oficialității despre participarea prea înaltă a Șefului suprem ori anunțarea delegatului, care avea să-l reprezinte.

În loc însă de una sau alta, Biroul primește pe adresa colegului *A. Pora*, Casa Invățătorilor, Cluj, telegrama oficială No. 488 espediată din *Predeal*, de următorul cuprins:

— „*Respinge autorizația pentru ținerea congresului învățătorilor din Ardeal la Turda*” — *pentru Ministru Ghifescu*.

Nefiind motivat acest „*Aviz*” Asociația tremite la București pe reprezentantul său legal, care luând contact cu Dl Ministru

al Instrucțiunii să cerceteze cauzele opreliștii. Iar, întru cât ele ar putea fi eliminătoare prin o înțelegere bună să se asigure ținerea congresului. — Și modalitatea nu era nici prea grea întru cât Ministerul de Interne în telegramele date prefectilor din Turda și Cluj, totul făcea pendent de învoiala Ministerului de Instrucțiune.

În audiența scurtă, ținută sub norii unei atmosfere foarte încărcată nu s'a putut preciza nimic, decât învinuirea că: *Biroul nu trebuia să-și iee libertatea de a convoca congresul înainte de a avea autorizația Ministerului.*

Cu acest rezultat reprezentantul Asociației pleacă la Cluj, unde în ședința din 10 August a. c. face o amănunțită dare de seamă, rugând Comitetul central să hotărească asupra măsurilor ce s'ar mai putea încerca. După o serioasă și amănunțită discuție în fața acestor împrejurări neprevăzute s'a luat următoarea hotărâre:

— „Comitetul central luând cunoștință de expunerea președintelui, constată că: convocarea s'a făcut în baza art. 12 din Statute și a uzului tradițional dela cele 9 congrese anterioare. Deci motivul ridicat de Dl. Ministru Dr. C. Anghelescu e fără bază întru cât Asociația noastră, fiind persoană morală, cu Statute, aprobate, are drept să convoace adunările generale anuale, fără să aibă lipsă de o prealabilă autorizație ministerială. Data și programa adunării se comunică Inaltului Minister al Instrucțiunii, ca respect față de Șeful suprem al învățământului, spre a-l putea invita să participe fie personal, fie prin delegați oficiali.

— „In consecință Comitetul central hotărăște ca Biroul Asociației să facă din nou intervenții, rugând telegrafic pe Dl. Ministru Lăpedatu în calitate de reprezentant al Ardealului și pe Dnii Gh. Cipăianu și Șt. Pop în calitate de parlamentari ai județului Turda, ca să stăruiască la On. Minister al Instrucțiunii, pentru ridicarea opreliștii.

— „Întru cât aceste demersuri nu s'ar face, sau nu ar avea rezultatul dorit, Biroul să alcătuiască un Memoriu, în care analizând punct de punct din Convocatorul congresului, să arete că acestea se vor desfășura în mod demn de o tagmă învățătorească, care are la inimă consolidarea Statului și culturalizarea neamului.

— „In felul acesta se împrăștie orice nedumerire s'ar avea asupra conferințelor și conferențiarilor, ori asupra problemelor puse pentru discuția publică, asigurând On. Minister că totul se va desfășura în cadrele legalității, asumându-și Biroul toată răspunderea pentru cea mai desăvârșită disciplină.

— „Dacă nici aceasta nu ar ajuta Comitetul, central, autorizează Biroul Asociației de a da publicității un Comunicat oficial prin care congresul să fie contramandat până la un nou prilej, binevenit.“

Conform acestei hotărâri, se și trimit 4 telegrame. 3 Inalte-

lor persoane menționate de Comitetul central, și una din nou: Dnului Ministru a Instrucțiunii.

Rezultat nimic.

La 4 zile după telegrame să espediază „Memoriul“ de următorul cuprins:

DOMNULE MINISTRU,

Asociația învățătorilor români din Ardeal, convocând congresul său anual și după Statute obligatoriu pe zilele de 26 și 27 August a. c. în orașul *Turda*, a observat întocmai uzanțele tradiționale ale celor 9 congrese anterioare. Și anume odată cu lansarea convocatorului, s'a trimes și On. Minister al Instrucțiunii programa ședințelor însoțită de o adresă ținută în termeni cuviincioși, prin care ne-am luat voie a Vă invita și pe D-Voastră ca reprezentantul suprem al învățământului.

A fost deci o surprindere cu totul neașteptată pentru Comitetul Central al Asociației noastre cuprinsul telegrammei oficiale cu No. 488 din l. c. semnată de Dnul P. Ghișescu, în care ni se comunică în mod lapidar că Ministerul de Instrucțiune „*respinge autorizația pentru ținerea congresului învățătorilor români din Ardeal la Turda*“.

Neprecizându-se motivele de oprire nici în telegramma oficială și nici în audiența ce ați binevoit a-i acorda Președintelui Asociației noastre în ziua de 9 August, ne luăm voie pentru o deplină lămurire asupra punctelor din programul congresului a Vă înainta următorul:

M E M O R I U

1. Congresul s'a convocat la *Turda* în urma invitării stăruitoare a colegilor din acest județ făcută încă în anul trecut la congresul ținut la Satu mare, dorința expresă a lor fiind să se facă cu această ocaziune inaugurarea Căminului fiilor de învățători din *Turda* ridicat chiar cu sprijinul Asociației noastre generale.

2. Învățătorimea ardeleană a simțit necesitatea și obligațiunea morală de a aduce modestul său omagiu marelui Voivod Mihai la mormântul său, situat în apropierea acestui oraș, acum, la împlinirea a 10 ani dela Unirea politică a Ardealului cu Patria Mamă. De aceia s'a și prevăzut în convocator vizitarea mormântului Sfânt și depunerea unei coroane din partea Asociației.

3. Cuvântul de deschidere al Președintelui tratează problema culturală a Statului român, preocupare specială a Onor. Minister al Instrucțiunii publice. S'a ales această problemă, fiindcă e de interes general pentru înfăptuirea idealului cultural spre care trebuie să năzuiască neamul nostru acum, după Unirea politică.

4. Conferința „*Socolismul și educația fizică*“ are de scop să rezume succesele ce le-a putut obține prietenii noștri ceho-slo-

vaci prin societățile lor de această natură. Serbările anuale ale Socolilor cu zeci de mii de membrii, sunt manifestațiuni culturale cari au umit Europa și la cari și Statul nostru și-a trimis reprezentanții săi. Ținerea acestei conferințe de un erudit profesor al Clinicii medicale din Cluj o socotim un mare îmbold pentru învățătorii români, de a se ocupa mai intensiv cu educația fizică, impusă în mare măsură chiar și de actuala programă analitică pentru învățământul primar.

5. Conferința „*Pedagogia lui Tolstoi*” ni se pare a fi de mare actualitate întrucât la 10 Septembrie c. se împlinesc 100 de ani dela nașterea acestui scriitor de renume mondial care în viața sa a profesat și indeletnicirea de dascăl și pe care desigur îl vor sărbători toate popoarele lumii.

6. Conferința „*Problema culturii poporului în Munții Apuseni*” este o chestiune vitală și locală a județului Turda. Dacă în programul congresului nostru am luat atâtea probleme de interes general, am crezut că nu trebuie ocolite nici cele locale, fiindcă cultura poporului din Munții Apuseni își are specificul său și am crezut că prin concluziunile noastre ca bine cunoscători ai acestor ținuturi să putem fi de ajutor Ministerului Instrucțiunii în opera de culturalizare a Moșilor.

7. Conferința „*Gheorghe Coșbuc*” am fixat-o pentru ca și dascălimea noastră din Ardeal să-și ia partea sa de contribuție la omagiile ce se aduc în anul acesta marelui poet ardelean. Aceasta îndatorire era cu atât mai imperativă cu cât Gheorghe Coșbuc a avut merite neperitoare și în domeniul pedagogiei românești.

8. Legea pensiilor e o problemă vitală care interesează corpul didactic mai în vârstă. Aceasta lege având mici lacune are nevoie de unele ameliorări după chiar dorința Primului Ministru Dl Vintilă Brătianu.

În ce privește persoanele cari sunt angajate să țină conferințe, Dl *Dr. Iuliu Hațiegan*, prof. la fac. de medicină din Cluj, Dl *D. V. Toni*, *Nic. Nistor*, *G. Bochiș* și *Al. Duvlea*, ele sunt bine cunoscute opiniei publice și cu deosebire în cercurile învățătoresți, pentru sentimentele lor naționale și pentru preocupările lor culturale.

Retsul programului îl formează rapoartele și gestiunile diferitelor instituțiuni învățătoresți din Ardeal, cari toate trebuie să capete descărcarea adunării generale după cum dispune art. 10 și 12 din Statutele Asociației noastre.

Domnule Ministru, învățătorimea ardeleană constituită în Asociația sa generală a fost de 10 ani încoace un element de ordine și disciplină. Activitatea sa s'a desfășurat totdeauna în cadrele legalității și în cea mai perfectă armonie cu interesele superioare ale neamului nostru. Cegresele sale au fost totdeauna prilejul celor mai frumoase manifestațiuni de preocupări culturale și naționale. În aceleași sentimente și idei a fost pregătit și con-

gresul convocat pentru zilele de 26 și 27 la Turda, și în consecință apelăm la sentimentul D-Voastre de dreptate și Vă rugăm respectuos să binevoiți a reveni asupra hotărârii de a se interzice acest congres, subsemnații luând garanția că el va decurge în cadrele legalității și al disciplinei celei mai desăvârșite.

Primiți Domnule Ministru, expresiunea deosebitei noastre stime ce Vă păstrăm.

Cluj la 16 August 1928.

Răspuns nimic.

La o săptămână Biroul, sub semnătura președintelui și a secretarului general s'a văzut necesitat să trimită ziarelor principale următorul:

C O M U N I C A T :

Se aduce la cunoștință generală că Ministerul Instrucțiunii a oprit congresul Asociației învățătorilor din Ardeal, convocat pe zilele 26 și 27 August a. c. în orașul Turda fără să indice motivele. La intervențiile făcute de către conducerea Asociației, pentru a se reveni asupra opreliștei, nu ni s'a dat nici un răspuns. In consecință congresul se amână pentru o dată care se va comunica la timp.

Cluj la 20 August 1928.

Acesta ar fi pe scurt istoricul faptelor petrecute dela convocare și până la contramandare. Din cele desfășurate oricine se poate convinge că Comitetul și Biroul, a făcut totul, ce a crezut că va ridica opreliștea. Nu a putut însă să delătore această măsură nedreaptă. Și astfel descălimea română ardeleană a ajuns să vadă, abea după 10 ani de stăpânire românească, repetându-se pățania dela 1913 din vremea ungarilor. Și dacă ei au motivat-o cu violarea principiului integralității statului național unguresc nici până astăzi nu cunoaștem dedesupturile opreliștii românești. Dăscălimea din Ardeal nu se simte cu nimic vinovată. Ea nu este nici subminătoarea Statului, nici tulburătoarea ordinii publice. Din contră, *cu pericolul vieții, ea a cheltuit cea mai multă energie pentru înfăptuirea idealului și tot ea depune astăzi cele mai mari efortări pentru consolidarea națională a Statului. E singura tagmă, care muncește încă desinteresat pentru binele poporului și ridicarea culturală a țării.* Pentru ce dar e privită cu atâta neîncredere? Pentru ce nu merită libertatea liberei întruniri, spre a putea discuta în văzul lumii năcazurile școlii ce slujește și nevoile profesionale a tagmei ce reprezintă? Pentru ce să nu se poată sfătui asupra neajunsurilor ce îndură, și să nu-și poată arăta nedreptățile de cari suferă? Pentru ce? *Pentru că vinovații au tot interesul să nu fie descalțiți și astfel liniștiți să-și poată continua opera distrugătoare în dauna însănătoșirii crizei culturale din învățământul nostru primar.*

Și atunci ne explicăm: *Oprirea congresului e act de răsbunare, pentru multele demersuri, pe cari Comitetul Asociației le-a făcut întru respectarea drepturilor învățătorilor ardeleni.*

Că așa este, vom dovedi.

Traian Șuteu președ. Asoc.

Lew. N. Tolstoi¹⁾.

— *Câteva cuvinte, rostite la Teatrul Național d.n Cluj, din prilegul centenarului dela nașterea genialului scriitor. (16. X. 1928.) —*

Să vorbești despre Tolstoi în 15, cel mult 20 minute?

Să concentrezi, într'un articol, opera unui uriaș al gândirei umane?

Ar însemna să încerci a comprima imensitatea Oceanului într'un păhar de apă, sau a încadra în câteva clipe opera unui supra-om, pe a cărui frunte firea geloasă obișnuște a pune coroană dublă: de foc a geniului și aceea de spini, a suferinței....

Darurile mari ale firei se plătesc, întotdeauna, scump.

Ibsen spune, într'o piesă a lui, reprezentată și pe scena Teatrului nostru Național din Cluj, că omul cel mai puternic e cel ce merge singur, împotriva tuturor curentelor mărunte, cari nu pot turbura seninătatea și perspectiva turnului de fildeș, în care s'a închis. Și așa, supraoamenii, cari au asvârlit omenirei mângăritarele gândirii lor, au trebuit să urce, aproape întotdeauna, drumul Calvarului.

Din înălțimea acestui turn de fildeș, cel mai mare poet al nostru, aruncă și el o sfidare discretă, — căci ea nu privește numai pe Cătălin și Cătălina —:

Ce-ți pasă ție, chip de lut?

E o sfidare discretă a supraomului; a lui Gulliver rătăcit în lumea piticilor.

Revenind deci la Tolstoi, dați-mi voie să recurg și eu la un șiretlic, învățat dela spiritualul Nea Iancu Caragiale.

El spunea: *prin tangentă.*

Așa îmi voi permite și eu, să încep cu o amintire personală.

Eram în clasele superioare de liceu, când mi-a căzut în mână cea dintâiu navelă a lui: *Stăpân și slugă.*

Era o cărticică, format mic, cu coperta galbină, dacă nu mă înșel, ediția Samitca din Iași.

Am răscolit toată bibliotecă mea, și aș fi fost foarte fericit dacă aș mai fi regăsit broșura de atunci, cu sublinierile mele de adolescent.

Am cetit-o, cu colegii, și în ochii noștri, s'au deschis larg ferestre spre o lume nouă: a *umanitarismului*. Am înțeles, la

¹⁾ Toate citatele sunt după traducerea G. B. Rareș și Clara I. s-neaskii.

vârsta aceea fragedă, ce înseamnă dragostea deaproapei: apropierea și contopirea a două elemente atât de disparate; marele salt, care, în clipa hotărâtoare a morții, nivelează distanța — o distanță imposibil de trecut, după concepția minciunilor noastre convenționale: dintre stăpân și slugă.

Iată, cum acest salt, se trece, cu o ușurință surprinzătoare, în nuvela lui Tolstoi.

Vasile Andreici, mare bogătaș și ctitor la biserică, după-ce-și ospătase rudele și prietenii, se grăbia, pe înserat, să plece pentru a cumpăra o limbă de pădure, dela un proprietar din vecini. Era grăbit, căci mai erau și alții, cari se interesau de acest târg.

În cap de iarnă — a treia zi după Sfântul Nicolaie — dă poruncă servitorului Nichita, singurul care nu era beat dintre servitori, să înhame.

Nichita scoase calul din grajd, povestind cu el, ca și cu un prieten. Calul sburda prin curte, prefăcându-se că-l lovește cu picioarele. „Fă tu numai pe răutăciosul!” — zicea servitorul — fă-l numai pe răutăciosul, știind grija cu care el zvârليا mereu din picioarele de din dărăt, numai atât să nu-i atingă decât șuba lui Nichita, căruia îi plăcea acest joc.“

Ei pleacă la drum, în întuneric, pe un viscol cumplit. Vârtejuri mari de nea veniau de pe întreg cuprinsul câmpiei de nu se mai vedea linia de împănare a cerului cu pământul...

Se rătăciră dela început. Apoi, rebegiți de frig, luară câteva ceaiuri la țăranul Tarass, și plecară iarăș la drum, pe viscol și întuneric. Lăcomia lui Vasile Andreici, de a nu scăpa târgul, întrecea toate primejdii — chiar moartea, ce îl aștepta.

Rătăciră din nou, de data asta fără a se mai putea salva. Înzăpeziți în marea troienelor de zăpadă, Nichita deshămă calul, desnodă hăturile, povestind cu el: „Haide, vino. Te vom lega aci... O să-ți pun paie, și-ți voi scoate hăturile... O să mânânci și n'o să mai fii trist.“

Stăpânul întreba, presimțind primejdia: „Dar n'o să murim de frig?“ Servitorul îi răspunse calm: „Poate. Ce vrei? Când nu poți face altmintrelea, ce-i de făcut?“

Ridică apoi partea dinainte a saniei, legă cele două hlube și le ridică în văzduh, drept semnal. „Când ne-o acoperi zăpada, oameni buni ne-or găsi, mulțămită hlubelor, și ne vor scoate; așa ne-au învățat bătrânii noștrii să facem“.

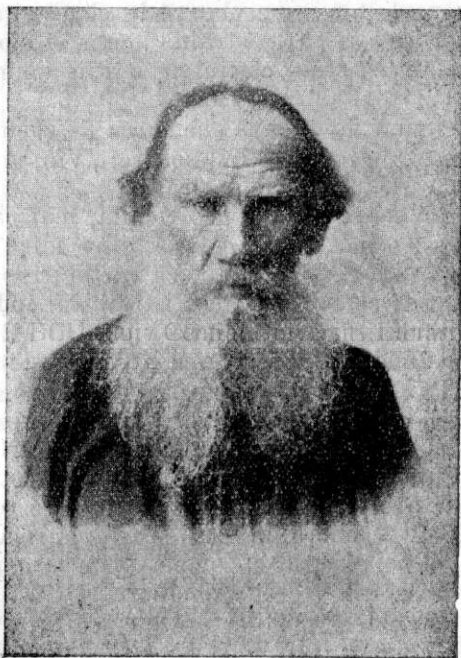
Stăpânul rămase în sanie, învălit în blănurile lui calde, încercând să aprindă, cu mare greu câte o țigară. Iar servitorul „se duse în dosul saniei, făcu o gaură în zăpadă, puse acolo paie, își îndesă căciula peste urechi, se înveli cu sumanul răzământându-se cu spatele de sania, care îl feria de vânt și de nea“.

Stăpânul sta liniștit în sanie, speculând la paralele, ce-i vor reveni din afacerea cu pădurea. Era o afacere sigură.

Bine îmblănit cum era, nici nu încerca să-și dea seama, de primejdia ce-l amenința, deși o simțea tot mai aproape. Mai în-

cercă o țigară, din care abia putu trge câteva fumuri, restul fiind înghițit de vânt. I-se năzăria, că ziua nu mai poate fi așa departe.

Dar instinctul de vieață reușia să răsbată, încetul — cu încetul, deasupra setei lui de aur. La urma urmei, era destul de bogat; ce-i mai păsa de afacerea cu lemnele? Se hotări repede să încalice și să plece. Servitorul Nichita, va rămânea aici, puțin îl privește, dacă va mai trăi, sau va muri. Dar *el*, care, slavă Domnului, avea din ce să trăiască?... Deslegă calul și plecă, să se

salveze. Dar nu isbuti. După o goană, prin viscolul ce nu mai conțenia, lăsă calul în voie și se prăbuși într'o groapă de zăpadă, adunată de crivăț. Calul ieși la drum, după câteva opințiri, dar el rămase singur, îngropat în zăpadă. Rămase în imențitatea albă, tremurând din tot trupul. Incepu să se roage sfântului Nicolae, făcătorul de minuni, făgăduindu-i o liturghie, și să ardă lumânări în cinstea lui.

Și luându-se după urmele calului, se pomeni iar la sania înzăpezită. Găsi sania plină de nea, și servitorul Nichita se ridică, cu greu de sub stratul de zăpadă. Il întrebă speriat, ce are, și servitorul îi răspunse:

„Simt că vine *moartea*.... Iartă-mă, în numele lui Hristos!”

Vasile Andreici se preschimbă, ca printr'un miracol.

Iși suflecă mânecile blănii, dăte jos zăpada, ce acoveria pe slugă. Pe urmă se așază peste servitor, ca să-l încălzească.

Când îl auzi că răsufală, era fericit.

Lacrimile îi năvăliră în ochi și falca de jos începu să-i tremure.

Servitorul da, tot mai distinct, semne de viață.

Dela o vreme stăpânul simte că înțepenește. „Și se miră, dar nu era măhnit nici de cum. Pricepe că-i moartea, și asta încă nu-l măhnește. ...Iși reamintește că Nichita e sub dânsul, că e reîncălzit și că e în viață — „și-i pare că el este Nichita și că Nichita este el“...

„Și ceva nou de tot... se scoboară în el“. I-și amintea de întreaga lui viață, ce i-se părea străină acum, și n'o mai înțelegea.

„Ceea-ce nu știea el — o știu eu, o știu acum fără de gres. Acum o știu.“

Și auzi pentru a două-oară chemarea — chemarea lui Hirs-tos — și răspunse, cu o veselă înduioșare: „Vin, vin!“.

A doua zi niște țărani îi găsiră.

Stăpânul era mort, iar sluga, Nichita, mai răsufăla. Când îl treziră, credea că e pe lumea cealaltă, și se mira cum țipau țărani acolo. Era mai mult măhnit, că nu murise încă...

Autorul spune, că Nichita a mai trăit ani îndelungați, și pe urmă abia a murit deabinelelea. Și se întreabă: „E mai bine, sau mai rău acolo, unde se trezise după această adevărată moarte? Înșelatu-s'a, ori a găsit acolo ceea-ce aștepta. O vom afla și noi“...

Cer iertare, că am stăruit prea mult asupra acestei nuleve a lui Tolstoi. Acum, pot să Vă mărturisesc: Nu era numai o remiscență de întâie tinerețe a mea, ci și o convicție literară. Cei-tind, mai târziu, operele mari ale lui Tolstoi, am recunoscut, pretutindeni, sufletul regenerator din această nuvelă de 70 de pagini tipărite și o consider drept cheia prin care putem străbate în grandiosul palat al operei sale literare. Cu ajutorul acestei chei mititele, deschidem porțile ferecate, ce ne duc în tripticul capodoperei literare a lui Tolstoi: „Răsboiu și pace“, „Ana Karenina“ și „Invierea“.

Intr'un articol apărut în suplimentul literar în „Le Figaro“ din August crt., fiul marelui scriitor ne dă o sinteză a operei tatălui său¹⁾. Tolstoi — fiul spune despre Tolstoi — tatăl: „Tolstoi a fost romancier, socialist, anarchist, reformator, revoluționar, pedagog, moralist și apostol religios. Fie-care afla în el ceva din ceea-ce căuta și iubea; așa se explică extraordinara și obșteasca lui popularitate. Tolstoi-Fiul împarte țara însăși în două părți, în baza operei tatălui său: Rusia înainte și după Tolstoi. Începutul preocupărilor lui literare. Trecerea la categoria a doua o formează Ana Karenina; eroul acestui roman, — boierul Lea-

In prima categorie intră epoca dela Napoleon până la 1860.

¹⁾ După un articol din „Adevărul“ literar și artistic din 9 Sept. 1928.

vin — încercând să se apropie de popor, mergând la coasă cu el, dar fără să răușească a intra în sufletul aceluia. (În paranteză observăm, că eroina acestui roman, Ana Karenina, a aflat ecou și în literatura noastră. Veți ghici ușor de ce operă e vorba!).

În sfârșit „Invierea“ întruchiează Rusia de *după* Tolstoi, cu prințul Nekludoff, care își împărțește țăranilor pământul, și pentru a ispăși o greșală din tinerețe, întovăreșește pe Maslova, ajunsă acum a fi pierdută, până în surghiunul ei din Siberia.

Pasul hotărâtor era făcut, când prințul Nekludoff cere în căsătorie pe femeia pierdută. Dar lucrul merge greu și acum. Maslova, care îl iubise odată, nu-l mai crede, nu-l mai înțelege, și preferă să se mărite cu altul, când sufletul ei, ridicat din mocirlă, înțelege înălțimea jertfei lui Nekludoff, iubindu-l de acum în taină, cu o dragoste nouă, purificată, ca aceea a Magdalinei...

Dar țăranii nu-l înțeleg nicidecum. Un prinț să-și dea pământul țăranilor, fără să le ceară nimic în schimb? Se poate? Ei stau nedumiriți în fața acestui domn mare, care le spunea „fraților“; îl priveau bănuitori cu coada ochiului, învărtindu-și căciulile în mâni... Să ne mai mirăm atunci, că un critic de mare greutate, numește „Invierea“: opera unui smintit“?

Cu toate aceste, acest moralist fanatic, care pentru a apăra curătenia vieții familiare, a debitat exagerările din „Sonata Kreuzer“, era de o rară modestie și blândețe, în propovăduirea ideilor sale de morală. Iată ce ne spune fiică-sa Tatiana Luovna Tolstoia: „Tatăl meu nu numai că n'a predicat nimic și nici-odată; n'a mustrat prin predici și morală nici măcar în propria-i familie, și n'a dat nimănui vro'dată un sfat. Foarte rar ne vorbea despre convingerile sale, și atunci extrem de scurt“.

Ne vine în minte, printr'o asociație de idei strălucitul poem în proză al lui Ivan Turghenieff:

„Omul cu mâinile albe“. Un intelectual iubea cu frenezie poporul. Se amesteca cu el, în toate cărciumele, spunea că li-e frate, și luptă pentru ei. Ci lumea nu îl asculta; îl privea chiorăș și îi spunea cu neîncredere: „Nu ești de al nostru, prea ai mâinile albe!“

Și, ca o complectare, ne gândim la vorbele unui savant literat al nostru — cred că nu e nevoie să Vă spun și numele —: „popoarelor, ca și copiilor, trebuie să li-se facă binele, cu dea-silă!“

Tolstoi, în afară de cultura lui superioară, și de geniul de care nu își da seamă, a fost unul dintre cei-ce credeau în scrisul lui, încercând să ridice din somnul inconștienței, milioane și milioane de mușici, cari nu se puteau ridica, decât puțin câte puțin, spre slava unde trona el.

E totuși o mare distanță dela „Odi profanum vulgus“ al lui Horaț, până la scrisul și *fața* acestui tipic reprezentant al mis-

ticului suflet slav, apostol al masselor, ce dorm într'o pseudo-beatitudine, vecină cu moartea.

* * *

Sfârșim această conferință, în stil telegrafic, cu convicția că am încercat măcar, să prindem în câteva linii fugare o imagine ce trece dincolo de puterile noastre, într'un cadru atât de mărginit.

Răsfoiți vraful respectabil de reviste și ziare scrise din prilejul centenarului, de trei luni încoace, opriți-vă măcar la scriul lui Romain Roland, atingând culmi de apoteoză.

Dacă am încercat, să spunem și noi, ceva, la repezeală, e pentru că Teatrul Național din Cluj, a ținut să-și indeplinească o datorie de onoare, aducând obolul omagiului său pentru marele dispărut.

În simfonia întregii lumi civilizate, Teatrul nostru Național își rezervă și el tributul lui omagial.

Onoratul auditoriu, care a văzut reprezentându-se pe scena Teatrului nostru Național „Puterea întunerecului“, și „Învieerea“ (aceasta pusă pe scenă mai recent), va urmări cu aceea simpatie și „Cadavrul viu“, în interpretarea artiștilor noștri dramatici.

Rolul nostru modest s'a încheiat.

Artiștii Teatrului Național au, de-acum, cuvântul!

Al. Ciura

O experiență pentru studiul asociațiilor la copii.

Intr'unul din numerele mai vechi ale „Invățătorului“ am dat descrierea metodei și discuția ce se poate naște în jurul testului de baraj încercat pentru prima dată de Bourdon. Remarcasem atunci că unele experimente pentru studiul inteligenței se pot face cu ușurință și de către învățători, bine înțeleși, dacă se interesează de asemenea probleme, dacă găsesc timpul necesar și dacă își însușesc metoda de cercetare. Metoda trebuie să fie simplă ca să poată fi ușor cunoscută. În America se încearcă a se generaliza peste tot în învățământ folosința testelor de tot felul, fiind puse chiar și la îndemâna organelor de control. În felul acesta metoda testelor e scoasă din laborator și transportată în viața școlară; iar testele, în acest înțeles, nu sunt altceva de multe ori, decât anumite părți din activitatea școlară obișnuită, alese cu îngrijire și stilizate ca să zică așa, spre a putea servi ca unitate de măsură și de comparație.

În numărul de față voi da rezultatele unei experiențe de laborator despre asociația stărilor de conștiință, unde a fost nevoie și de aparate, care nu pot fi la îndemâna tuturor.

Problema aceasta a preocupat pedagogi și psihologi ca Meumann, Winteler, Ziehen, W. Peters, Karl Groos, Wreschner, Margareta Eward, etc. etc.¹⁾. Iată cum se procedează în experiența despre care vorbesc în cele ce urmează:

Se aleg mai înainte anumite serii de cuvinte, care se rostesc unul câte unul de către experimetator, în fața subiectului supus experimentării. Acesta este instruit ca la fiecare cuvânt pe care îl aude, să răspundă cu cel dintâi cuvânt care îi vine în minte. Cuvântul rostit de către experimentator se numește *cuvânt de excitație*, iar cuvântul rostit de către subiect se numește *cuvânt-reacțiune*. Prin aceasta isbutim în primul rând să pătrundem taina conexiunilor psihice din sufletul copilului. Cuvântul rostit de către subiect apare în conștiința acestuia în virtutea unui proces de asociație, variabil dela unul la altul, și ne dă astfel posibilitatea să scoatem concluzii în privința deosebirii în structura mintală a copiilor.

Felurile variații ale procesului de asociație se pot reduce la două caractere esențiale:

- a) Calitatea asociațiilor și,
- b) Durata timpului de reacțiune.

Calitatea asociațiilor este condiționată de puterile psihice ale copilului și prin ea se marchează diferite trepte de inteligență, dela cazurile de anormalitate psihică cu neputință totală de reacțiune, până la copiii inzestrați în mod excepțional, unde întâlnim reacțiuni de originalitate rară. Între aceste extreme găsim copii ale căror asociații se deosebesc în diferite chipuri:

1. După cum cuvântul de reacțiune are o legătură mai strânsă, mai firească, — ori o legătură prea îndepărtată cu cuvântul de excitație.

2. După cum legătura dintre cele două cuvinte denotă o activitate mintală obiectiv-concretă, ori dinpotrivă o activitate mintală verbal-abstractă.

3. După cum cele două cuvinte asociate sunt din domeniul aceluiaș simț sau din domenii diferite.

4. După cum activitatea mintală urmează un drum ascendent dela o noțiune subordonată la o noțiune supraordonată, sau invers, dela o noțiune supraordonată, la una subordonată.

5. După gradul de autonomie mintală al subiectului în cursul experimentării, care se vede prin noutatea asociațiilor, totdeauna potrivite ca înțeles, — ori prin *perseverarea* unor anumite

¹⁾ A se vedea în deoschi:

Karl Groos. Das Seelenleben des Kindes. Berlin 1921.

Arthur Wreschner. Methoden zur Analyse der Vorstellung und des Gedächtnisses.

Vl. Ghidionescu: Introducere în pedologie și pedagogie experimentală.

cuvinte de reacție, ceea ce dovedește că subiectul e dirijat în activitatea sa, de condiții exterioare procesului de gândire. Posibilitatea variațiilor este cu mult mai mare, decât cazurile enumerate aici ca exemplificare.

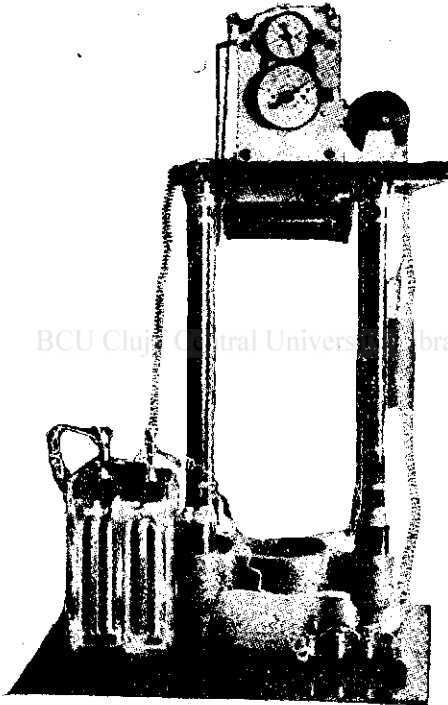
Durata timpului de reacțiune este condiționată în primul rând de exercițiul subiectului, la care a ajuns prin experiența sa individuală. Un subiect cu un trecut mai bogat va găsi în sufletul său mai multe căi asociative și mai bine fixate, mai bătorite; la el procesul de asociație va fi într-o măsură mai automatizat, însă va avea la îndemână mai repede și mai multe noțiuni, ca să poată răspunde cu una dintre ele la cuvântul de excitație. — Automatismul nu trebuie să fie înțeles în mod absolut cași cum viteza reacțiunilor ar atrage numai decât după sine absența activității conștiente. Aceasta este prezentă în diferite grade și se verifică, după cum am arătat, prin calitatea asociațiilor. Inșă cu cât predomină activitatea conștientă prezentă, cu atât viteza timpului de reacțiune scade. Așa se întâmplă în cazul când, în fața unui cuvânt — excitație prea nou, subiectul se trudește să facă o asociație inteligentă. Evident că pentru diagnosticarea inteligenței la copii prin examenul asociațiilor, vom ține seamă de ambii factori — calitatea asociației și durata timpului de reacțiune, pentru că dacă cel dintâi factor e semnificativ pentru studiul inteligenței, cel de-al doilea nu poate fi indiferent, mai ales pentru inteligența practică. Pe lângă necesitatea reacțiunilor *potrivite*, e tot atât de necesară în viață și posibilitatea ca aceste reacțiuni să se facă *la timp*.

Durata timpului de reacțiune se măsoară cu aparate de precizie numite cronoscoape. În experiența aceasta am făcut uz de cronosopul lui Hipp, care se vede în figură. El e alcătuit pe baza unui principiu de ciatornicărie, mișcat de o greutate atârnată pe un scripete, în partea dreaptă în figură. Aparatul e prevăzut cu două cadrane unul mai mic și altul mai mare, fiecare împărțit în câte o sută de diviziuni. În partea de sus a aparatului este o lamă care vibrează de o mie de ori pe secundă, în fața unei roțițe cu o sută de zimți și la fiecare vibrație lasă să scape unul din zimții roțiței. În felul acesta roțița face zece rotații întregi, până când lama vibrează de o mie de ori, adică în timp de o secundă, iar o singură rotație corespunde prin urmare la o zecime de secundă. De axul roțiței e fixat un indicator, care se mișcă în fața cadranelui mic. Asta însemnează că la fiecare diviziune a cadranelui mic, corespunde o miime de secundă sau o sigma. Mecanismul de ciatornicărie transmite mișcarea și celui alt indicator, care face o rotație întreagă în fața cadranelui mare în timp de zece secunde, iar la o diviziune de pe acest cadran corespunde o zecime de secundă, adică tocmai timpul cât îi trebuie indicatorului celui mic să facă o rotație întreagă. Acum înțelegem cum vom citi la cronoscop timpul scurs pentru o reacțiune oarecare: pe cadranul mare vom citi secunde și zecimile de secundă, iar pe cadranul mic vom citi sutimile și miimile de se-

cundă. Așa de pildă în figură cele două indicatoare arată 1,545 secunde.

În momentul când experimentatorul rostește cuvântul de excitație, trage de o sfoară care se vede în stânga. Mecanismul de ciasornicârie se pune în mișcare împreună cu cele două indicatoare. Când subiectul rostește cuvântul de reacție, experimentatorul trage de cealaltă sfoară și aparatul se oprește. Timpul de reacțiune este egal cu diferența dintre numărul ce se poate citi acum și între numărul inițial, ce s'a putut citi înainte de a pune

aparatul în mișcare. În felul acesta se produc erori, ori cât de exercitat ar fi cel ce mănucște aparatul. Poziția mânilor pe cele două sfiori, elasticitatea acestora, variația energiei ce se întrebunțează, etc. etc., fac să se denatureze întrucâtva rezultatele. Această dificultate poate fi înlăturată prin alte procedee. Între ele este și acela, care înlocuiește sfiorile cu elemente electrice și un întreruptor așa cum se vede în figură. Aparatul se pune în mișcare și se oprește, după cum se întrerupe ori se stabilește curentul electric.

De fapt această durată nu este perfect egală cu timpul de reacțiune. În ea se cuprinde și timpul, în care undele sonore ajung la urechea subiectului, timpul necesar pentru a conduce

excitația la centru, timpul de elaborare al senzației auditive, — apoi timpul necesar pentru exprimarea cuvântului de reacție, timpul întrebuițat de undele sonore ca să ajungă la urechea experimentatorului, etc. etc. Adevăratul timp de reacție este acela, în care se face elaborarea mentală a înțelesului cuvântului excitație și raportarea lui la înțelesul cuvântului-reacție. Însă cum celelalte fracțiuni de timp enumerate sunt minimale față de timpul de reacție propriu zisă, care este incomparabil mai mare în deosebi la copil, se poate susține cu drept cuvânt că concluziile scoase pe baza timpului de reacție trebuie luate în considerație.

Experiența s'a făcut cu următorii patru subiecți:

1. *C. Dumătru*, de 14 ani și 8 luni, elev în clasa I. secundară.
2. *O. Ioan*, de 12 ani și $6\frac{1}{2}$ luni, elev în cl. I. secundară.
3. *C. Emil*, de 12 ani și $5\frac{1}{2}$ luni, elev în cl. IV. primară.
4. *T. Aurel*, de 10 ani și $4\frac{1}{2}$ luni, elev în clasa IV primară.

Înainte de a începe experiența propriu zisă, am făcut încercări preliminare cu fiecare subiect spre a se familiariza cu procedeul și cu sgomotul aparatului. La experiența propriuzisă am întrebuițat 48 de cuvinte excitații din patru domenii diferite așa cum se vede în tabelele No. 1, 2, 3 și 4.

În prima tabelă sunt 12 cuvinte cu conținut concret din domeniul vizual și auditiv, câte 6 din fiecare.

În tabela No. 2 sunt 12 acțiuni exprimate la infinitiv.

În tabela No. 3 sunt 12 adiective sau adverbe.

În tabela No. 4 sunt 12 cuvinte abstracte.

Ca să nu obosiască prea mult copiii, au fost aduși în sala de experimentare, câte unul pe rând, întâi pentru prima grupă de cuvinte, apoi pentru a doua și așa mai departe.

T a b e l a No. 1.

Cuvânt de excitație	C. D. clasa I. sec.		O. I. clasa I. sec.		C. E. clasa IV. prim.		F. A. clasa IV. prim.		Media Reacțiilor
	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	
masă	mare	1,572	frumoasă	2,015	carte	6,842	frumoasă	2,531	3,240
dulap	frumos	1,406	înalt	5,051	de cărți	3,155	bun	1,975	2,896
stradă	pavată	1,932	drum	1 991	pavată	2,379	lată	1,936	2,059
hârtie	frumoasă	1,356	carte	4,561	albă	1,879	albă	1,354	2,537
piatră	mare	2,045	—	—	neagră	1,545	mare	1,691	1,760
sanie	mare	1,850	căruță	7,570	de iarnă	2,573	lungă	2,030	3,505
sgomot	tare	2,392	strigat	9,270	de copii	2,304	mare	2 421	4,096
cântec	frumos	1,461	o strigare	17,661	de oameni	2,001	frumos	2,625	5,936
bubuit	tare	1,969	tunet	9,735	de copil	1,474	frumos	6,301	5,119
scârțit	asurzitor	8,301	lovit	9,071	de scaun	2,259	mare	3,477	5,777
foșnet	frumos	2,121	—	—	de hârtie	2,581	frumos	3,720	2,807
sunset	tare	1,745	strigare	2,286	de muzică	2,586	frumos	1,740	2,089
Media reacțiilor		2,345		6,921		2,631		2 650	3,637

T a b e l a No. 2.

Cuvânt de excitație	C. D. clasa I. sec.		O. I. clasa I. sec.		C. I. clasa IV. prim.		F. A. clasa IV. prim.		Media reacțiunilor
	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	
a scrie	tare	1,180	carte	1,962	carte	2,457	frumos	1,866	1,851
a fugi	frumos	1,346	tare	1,845	pe stradă	1,726	tare	1,970	1,721
a jucă	tare	1,596	frumos	3,540	cu jucării	2,180	frumos	1,615	2,232
a mânca	frumos	1,368	carne	3,865	carne	1,705	mult	2,761	2 424
a citi	tare	1,183	frumos	3,598	numere	4,265	frumos	3,348	3,098
a merge	frumos	1,168	repede	3 408	pe stradă	1 625	frumos	2,005	2,051
a privi	—	—	a se uită	4,519	pe stradă	2,421	liniștit	5,180	4,040
a duce	tare	1 467	calul	6,720	haine	1,899	mult	2 467	3,138
a sări	tare	1,173	departe	5,838	pe sfoară	2,380	mult	1,937	2 832
a cânta	frumos	1,366	urât	4,588	frumos	1,906	frumos	1,491	2,337
a rupe	tare	1 094	hârtia	5,469	sfoară	1,185	tare	3,340	2,772
a strigă	urât	2,439	casa	4,766	oale	5,119	mult	2,172	3.624
Media reacțiunilor		1 398		4,176		2,405		2 929	2,727

T a b e l a No. 3.

Cuvinte de excitație	C. D. clasa I sec.		O. I. clasa I sec.		C. E. clasa III. prim.		F. A. clasa IV. prim.		Media reacțiunilor
	Cuvânt de r. acțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	
departe	repede	2,196	alungat	13,931	merge	2,010	copil	5,541	4,919
adânc	lac	1,860	afund	3,925	groază	2,099	pământ	1,352	2,309
înalt	pom	1,766	lung	4,389	copac	1,992	cer	2,676	2,705
repede	fugă	1,740	tare	2,637	fuge	1,563	cuvânt	8,316	3,554
târziu	apropiat	3,593	încet	15,469	la școală	2,290	învățător	3,133	6,121
încet	a merge	2,958	lenos	7,818	merge	1,372	cuvânt	2,449	3,649
rece	apă	1,317	frig	13,865	apă	1,918	apă	1,468	4,642
cald	soare	2,263	căldură	3,446	foc	2,611	sală	2,762	2,770
verde	iarbă	1,448	culoare	22,180	hârtie	2,903	iarbă	1,963	7,123
senin	cer	1,198	albastru	8,378	ziuă	1,959	cer	1,721	3,314
aspru	iute	1,633	iute	12,765	pedepsit	2,197	băiat	2,403	4,749
neted	masă	1,234	luciu	4 011	masă	2,665	dulap	7,363	3,818
Media reacțiilor		1,933		9,401		2,131		3,428	4,223

T a b e l a No. 4.

Cuvinte de excitație	C. D. clasa I. sec		O. I. clasa I. sec		C. E. clasa IV. prim.		F. A. clasa IV. prim.		Media reacțiunilor
	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	Cuvânt de reacțiune	Timp de reacțiune	
supunere . . .	dor	2,187	supus	2,173	de băiat	1,909	de oameni	2,269	2,134
dor	dormit	1,793	de părinți	17,753	de vară	2,724	de copil	3,911	6,545
credință . . .	Dumnezeu	1,604	încredere	2 427	în Dumnezeu	1,692	creștină	6,159	2,970
omenire . . .	de oameni	1,777	bună	17,817	de copii	2,367	cinstită	4,798	6 689
suflet	de om	1,268	bun	2 691	bun	1,511	curat	3,189	2,164
binefacere . .	de oameni	1,900	bine	23,557	de lucru	6,680	de oameni	5 535	9,418
noroc	de oameni	1,376	găsit	9,763	bun	1,447	bun	1 455	3,510
înțelepciune .	bună	2,164	înțelept	2,282	de copil	3,516	frumoasă	4,679	3,160
ușurință . . .	de om	1,952	ușor	1,861	de lucru	5,000	de oameni	8,944	4,564
ispită	de Dumnezeu	1,823	de oameni	3,827	de oameni	22,519	frumoasă	5,472	8 410
pază	de om	1.909	păzitor	4,101	recreație	5,458	cinstită	5 350	4,204
sfârșit	de iarnă	1,521	an	12,334	de an	3 480	de carte	2,094	4,857
Media reacțiunilor		1,772		8,382		4,858		4,487	4,874

Variabilitatea timpului de reacțiune cuprins în aceste tabele ne arată că noțiunile-excitații nu prezintă dificultăți egale pentru activitatea mintală ce o trezesc la copii.

Din acest punct de vedere grupele de cuvinte excitații se clasifică în felul următor:

Cuvintele-acțiuni cu o medie de	2,727 secunde
Cuvintele concrete cu o medie de	3,637 secunde
Adjectivale și adverbele cu o medie de	4,223 secunde
Cuvintele abstracte cu o medie de	4,874 secunde

Apoi chiar în interiorul aceleiași grupe dificultatea variază. Așa de exemplu, considerând cele două cuvinte, *stradă* și *scârțit*, din tabela No. 1, observăm că pentru cuvântul, scârțit durata timpului de reacțiune este superioară la toți cei patru subiecți față de aceea pentru cuvântul, stradă. Observațiile se completează, dacă ne raportăm și la *calitatea* asociațiilor, ale căror valori sunt înscrise în tabelele No. 5, 6, 7 și 8. Pentru clasarea asociațiilor am căutat să înțeleg natura operației mintale a subiectului.

Așa de pildă uncori cuvântul-reacție este o *însușire* față de cuvântul de excitație, cum este în cazurile: masă-mare, dulap-frumos, stradă-pavată; sau dimpotrivă, cuvântul de excitație este o *însușire* față de cuvântul reacțiune ca de pildă: înalt-pom, rece-avă. În aceste cazuri conștiința copilului procedează analitic, pentrucă noțiunea-însușire poate fi considerată ca o notă în cuprinsul celeilalte noțiuni. De aceea am numit acest fel de asociație, *analitică*.

Alteori copilul întregeste actul de gândire prin cuvântul reacțiune, atunci când cele două cuvinte pot să deștepte ideea contiguității în timp ori spațiu ca în exemplele sanie-de iarnă, masă-carte, etc. Operația de integrare se vedește și acolo unde cuprinsul noțiunii de excitație trece oarecum asupra noțiunii-reacție, întregind astfel actul de gândire. Exemple: a mânca-carne, dulap-de cărți, etc. Am numit *sintetice* amândouă aceste feluri de asociație.

Am numit asociație *verbală*, când subiectul a răspuns printr'un cuvânt aproape sinonim cuvântului de excitație. Așa sunt exemplele: sgomot-strigăt, a privi-a se uită, adânc-afund. Tot verbală a fost asociația, când subiectul a format cuvinte noi pe baza impresiilor auditive ca de exemplu: dor-dormit, credință-încredere, pază-păzitor.

Asociația a fost socotită *originală*, când cuvântul de reacție se distinge prin noutatea și raritatea sa, ceea ce dovedește o elaborație mintală puțin obișnuită de exemplu: adânc-groază, supunere-dor, omenire-cinstită sau pază-cinstită ș. a. m. d.

Am întâlnit și asociații *întâmplătoare*, unde legătura dintre cele două cuvinte este greu de stabilit. Așa sunt asociațiile: aspru-băiat, pază-recreație.

În fine sunt și câteva cazuri, în care a lipsit cu totul cuvântul de reacțiune.

Pentru înscrierea acestor categorii de asociații am alcătuit tabelele 5, 6, 7 și 8 și tabloul sinoptic No. 9. Privind aceste tabele vedem întâi de toate o foarte mare variație în gradul de frecvență pentru diferitele feluri de asociații. Asociațiile analitice în număr de 95 din numărul total de 192, sunt predominante. Lucrul se explică ușor, dat fiind că ele sunt cele mai ușor de executat, după caracterizarea pe care am dat-o mai sus categoriilor de asociații.

Urmează apoi asociațiile sintetice în număr de 53. Aceasta este iarăși explicabil, deoarece sinteza este în general o operație mai grea pentru copii, decât analiza. Dacă experiența s'ar sistematiza și s'ar întinde asupra unui număr mare de copii de vârste diferite, s'ar putea să ajungem la concluzii interesante cu privire la cele două metode fundamentale ale activității conștiente — analiza și sinteza, — studiind asociația stărilor de conștiință.

T a b e l a No. 5

Cuvinte de excitație	Calitatea asociațiilor					
	Analitice	Sintetice	Verbale	Originale	Intâmplătoare	Absente
massă	3	1				
dulap	3	1				
stradă	3	—	1			
hârtie	3	1				
piatră	3	—	—	—	—	1
sanie	2	2				
sgomot	2	1	1			
cântec	2	1	1			
bubuit	2	1	1			
scârțit	2	2				
foșnet	2	1	—	—	—	1
sunet	2	1	1			
Total	29	12	5	—	—	2

T a b e l a No. 6

Cuvinte de excitație	Calitatea asociațiilor					
	Analitice	Sintetice	Verbale	Originale	Intâmplătoare	Absente
a serie	2	2				
a fugi	3	1				
a jucă	3	1				
a mânca	2	2				
a citi	3	1				
a merge	3	1				
a privi	1	1	1	—	—	1
a duce	2	2				
a sări	3	1				
a cântă	4	—				
a rupe	2	2				
a strigă	2	2				
Total	30	16	1	—	—	1

T a b e l a No. 7

Cuvinte de excitație	Calitatea asociațiilor					
	Analitice	Sintetice	Verbale	Originale	Intâmplătoare	Absente
departe	1	1	—	1	1	
adânc	1	—	1	1	1	
înalt	3	—	1			
repede	3	—	1			
târziu	—	1	—	1	2	
încet	3	—	—	—	1	
rece	3	—	1			
cald	3	—	1			
verde	4					
senin	2	1	1			
aspru	—	1	—	—	3	
neted	3	—	1			
Total	26	4	7	3	8	

T a b e l a No. 8

Cuvinte de excitație	C a l i t a t e a a s o c i a ț i i l o r					
	Analitice	Sintetice	Verbale	Originale	Intâmplătoare	Absente
supunere	—	2	1	1		
dor	—	3	1			
credință	1	2	1			
cmelire	1	1	1	2		
suflet	3	1				
binefacere	—	2	1	—	1	
noroc	2	1	—	1		
înțelepciune	2	1	1			
ușurință	—	3	1			
ispită	1	3				
pază	—	1	1	1	1	
sfârșit	—	4				
Total	10	24	8	4	2	

T a b e l a No. 9

Categoriile de cuvinte	C a l i t a t e a a s o c i a ț i i l o r					
	Analitice	Sintetice	Verbale	Originale	Intâmplătoare	absente
Concerte	29	12	5	—	—	2
acțiuni	30	16	1	—	—	1
adiective-adverbe	26	4	7	3	8	
abstracte	10	25	8	4	2	
Total	95	56	21	7	10	3

Cu asociațiile verbale — 21 la număr — partea de activitate conștientă diminuează considerabil și pe primul plan trece activitatea întemeiată pe automatism.

Asociațiile întâmplătoare, în număr de 10, trădează urme din experiența trăită a subiectului cu totul accidentale ori un răspuns automat, care scoate pe subiect din încercătură.

Mai trebuie să remarcăm apoi că și natura cuvintelor de excitație joacă rol în provocarea diferitelor feluri de asociație. Așa

de pildă la primele două categorii de cuvinte-excitații se observă o vădită superioritate pentru frecvența asocierilor analitice și sintetice. Insemnează că pentru aceste categorii de cuvinte copilul are experiență destulă, pentru a-și întemeia pe aceasta o activitate mentală ușor de executat. Pentru grupa adiectivelor și adverbelor și pentru cuvintele abstracte această frecvență scade, pentru a da loc și asocierilor întâmplătoare sau originale. În aceste cazuri i se cere copilului o încordare mai mare, fiindcă n'are experiență anterioară suficientă. El trebuie să depună un efort mai mare, în care ori învinge și ajunge la asociații originale, ori cedază și execută o pseudo-activitate prin asociații verbale și întâmplătoare.

Și în această privință, a calității asociațiilor, cași în privința timpului de reacțiune, variațiile nu le găsim numai dela o categorie de cuvinte la altă categorie de cuvinte de excitație ci și în interiorul aceleiași categorii de cuvinte. Așa de pildă în tabela No. 7 avem 4 asociații analitice pentru cuvântul, verde, și când pentru cuvântul aspru avem o asociație sintetică și trei asociații întâmplătoare. Explicația o găsim tot în experiența individuală anterioară, care este mai bogată pentru noțiunea de verde, decât pentru noțiunea de aspru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

Să raportăm acum rezultatele experienței la cei patru subiecți de care ne-am ocupat. Datele privitoare la timpul de reacțiune sunt consemnate în tabela No. 10, care cuprinde mediile reacțiunilor individuale la fiecare categorie de cuvinte.

T a b e l a No. 10

Media reacțiilor din tabela No.	C. Dumitru cl. I. sec	O. Ioan cl. I. sec.	C Emil cl. IV. prim.	F. Aurel cl. IV. prim.
1	2.345	6.921	2 631	2 650
2	1.398	4.176	2 405	2.929
3	1.933	9.401	2.131	3.428
4	1.772	8.382	4 858	4.487
Media generală a reacțiilor	1.862	7.220	3.006	3 373

Elevul C. Dumitru cl. I sec. începe cu o medie de 2,345 secunde la prima serie de cuvinte, se adaptează pentru a doua se-

rie și se menține pentru celelalte serii cu o durată a timpului de reacțiune relativ scurtă.

Elevul O. Ioan cl. I. sec., în opoziție cu cel dintâi se prezintă cu un mecanism de gândire cu mult mai greoiu. După ce nare că se adaptează pentru grupa a II de cuvinte, pentru grupele următoare, prezintă din potrivă medii de durată foarte lungă.

Elevul C. Emil din cl. IV primară, după o adoptare înceată și continuă la primele trei grupe, la grupa a patra, a cuvintelor abstraște, durata timpului de reacțiune se dublează.

În fine la elevul F. Aurel cl. IV primară, durata timpului de reacțiune este într-o continuă creștere. Felul său de a reacționa în ce privește viteza corespunde și cu dificultatea crescândă a grupelor de cuvinte de excitație și cu gradul de oboseală crescândă în timpul experimentării.

După mediile generale ale reacțiunilor ei se pot clasifica astfel:

C. Dumitru	1,862 cl. I sec.
C. Emil	3,006 cl. IV prim.
F. Aurel	3,373 cl. IV prim.
O. Ioan	7,220 cl. I sec.

Diferențele între cei doi colegi de curs primar este ne semnificativă, pe când între ceilalți doi colegi de curs secundar, diferența aceasta este isbitoare. Însă înainte de a formula concluzii definitive să încercăm și o comparație din punctul de vedere al calității asociațiilor după tabela No. 11.

Elevul C. Dumitru, face 34 de asociații analitice, din totalul de 48 de asociații. El face și asociații de altă natură, însă aceasta la cuvintele abstracte, care erau mai greu de analizat ca să reacționeze cu o notă din conținutul lor. Este în mod evident un *tip analitic*. Cercetând însă tabelele 1, 2, 3 și 4 vedem că are o gândire săracă judecând după frecvența asociațiilor perseverente. Așa de pildă cuvântul *mare* se găsește de trei ori între cuvintele de reacțiune; cuvântul, *frumos* se găsește de opt ori, iar expresia *de om* (oameni) de șese ori, în cele patru tabele. Succesul realizat cu privire la durata timpului de reacțiune a fost scump răscumpărat prin superficializarea gândirii.

Tabela No. 11.

Subiecții	Categoriile de cuvinte	Calitatea asociațiilor					
		Analitice	sintetice	verbale	origina'le	intâmplătoare	absente
C. Dumitru cl. I. sec.	concrete	12	—	—	—	—	—
	acțiuni	11	—	—	—	—	1
	adjective-adv.	10	—	—	—	2	—
	abstracte	1	8	2	1	—	—
	Total	34	8	2	1	2	1
O. Ioan cl. I. sec.	concrete	2	3	5	—	—	2
	acțiuni	6	5	1	—	—	—
	adjective-adv.	2	—	7	1	—	2
	abstracte	2	3	6	1	—	—
	Total	12	11	19	2	—	4
C. Emil cl. IV. prim.	concrete	3	9	—	—	—	—
	acțiuni	1	11	—	—	—	—
	adverbe-adiec.	7	4	—	1	—	—
	abstracte	2	8	—	—	2	—
	Total	13	32	—	1	2	—
F. Aurel cl. IV. prim.	concrete	12	—	—	—	—	—
	acțiuni	12	—	—	—	—	—
	adjective-adv.	7	—	—	1	4	—
	abstracte	5	5	—	2	—	—
	Total	36	5	—	3	4	—

Elevul O. Ioan tardiv în ce privește timpul de reacțiune este un *tip confus* cu privire la calitatea asociațiilor. În distribuția acestora, primul loc îl ocupă asociațiile verbale, pe care le-am socotit de calitate inferioară. Acestea predomină în toate categoriile de cuvinte, afară de grupa acțiunilor, unde i-a fost mai greu să găsească cuvinte similare.

Elevul C. Emil, este un *tip sintetic*, judecând după cele 32 de asociații de acest fel. Cuvintele de reacțiune sunt mai variate, iar timpul dereacțiune relativ scurt. Mi se pare spiritul cel mai bine organizat dintre cei patru subiecți ai acestei experiențe.

Elevul F. Aurel este iarăși un *tip analitic*, cu 36 de asociații analitice. Apar și la el asociațiile perseverente. Cuvântul, *frumos* apare de *douăsprezece* ori; *mult*, de patru ori; *mare și de oameni*, de câte trei ori. Prezintă multă asemănare de structură mintală cu primul subiect.

E interesant să cunoaștem și situația școlară la finele anului pentru fiecare dintre acești copii.

C. Dumitru, promovat cu media generală 7,33.

O. Ioan, repetent fiind corigent la șapte obiecte.

C. Emil, promovat cu media gen. 8,28.

F. Aurel, promovat cu media gen. 8,33.

Nu fac aceasta în scopul unui studiu comparativ, întrucât cei patru copii se deosebesc între ei și ca etate și ca instrucție școlară. E surprinzătoare totuși coincidența între rezultatul acestui scurt și unilateral examen de laborator și între rezultatul obținut de fiecare copil la finele anului școlar. E destul să amintim cazul elevului O. Ioan, *tip confus* de asociație, cu un mecanism de gândire *greoiu*, cum dovedește durata neobișnuit de lungă a timpului de reacțiune, care a rămas *repetent* fiind declarat *corigent la șapte obiecte*.

Din această expunere, care s'ar părea poate prea amănunțită, însă care a fost foarte necesară, se desprind câteva observațiuni prețioase pentru pedagogia practică.

1. Mecanismul asociațiilor de idei este de mare însemnătate pentru succesul elevilor în școală. Invățătorul își poate explica diversitatea calitativă a școlarilor săi, pe baza acestui mecanism. El poate face chiar câte o experiență de orientare proprie, căci dacă nu va avea o măsură exactă asupra timpului de reacțiune, îi va rămâne totuși valoarea asociațiilor, pentru o clasificare relativă a elevilor. După valoarea dată de mine asociațiilor în acest articol, ar veni în primul rând asociațiile originale, apoi cele sintetice, analitice, verbale, întâmplătoare și absente.

2. Ne putem înșelă adesea, crezând că toate răspunsurile copiilor denotă o participare activă la lecție când de fapt, în foarte multe cazuri ele sunt automatizate. Activitatea propriu zis conștientă apare atunci când copilul e scos din situațiile prea comune, când conștiința *trebuie să ia poziție* față de situația externă. În cazul nostru aceasta se vede prin asociațiile sintetice și originale. Asociațiile analitice dinpotrivă, exteriorizează ade-

sea un act de gândire unitară, deseori repetată, unde nu e nevoie de o nouă elaborare.

3. Să nu ne grăbim deci spre a obține răspunsuri pripite de la elevii noștri. Viteza răspunsului superficializează gândirea și copiii sunt mai înclinați a lucra repede și prost decât încet și bine. Să deprindem pe copii cu disciplinarea gândirii, ceea ce necesită timp, în care spiritul se fixează asupra întrebărilor ce li se pun. Natural că durata aceasta este în funcțiune de dificultatea problemei și de dezvoltarea sufletească a copilului. Ceea ce vreau să accentuez aici este faptul că automatismul psihologic se naște nu numai atunci când prezintăm copilului un material prea greu, pentru a putea deștepta activitatea mentală proprie și nu-l poate reține, prin urmare, decât *memorial*, — ci și atunci când acest material este atât de *simplic* și *banal*, încât nu mai e necesară nici o activitate de elaborare. Materia de învățământ trebuie să stea între acești doi poli într'un echilibru, ce nu se poate determina teoretic, fiindcă se leagă de factori multipli într'un raport specific fiecărui moment, a căror înțelegere atârnă de însușirile didactice și de pătrunderea psihologică pe care o câștigă treptat educatorul din experiența zilnică.

Gh. Comicescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Invățământul primar în Cehoslovacia *).

Una din lacunele principale ale Programei analitice pentru școlile normale o constituie la noi și lipsa tratării mai amănunțite a Geografiei și Istoriei *culturale* a statelor vecine. Nenorocitul sistem de-a turna în programele analitice și ale școlilor normale totdeauna *multa* și nu *multum* face de pentru ceea ce într'adevăr e nevoie nu e nici când loc. Dar ceea ce nu face școala, trebuie să facă *revista* învățătoarească. Iată pentru ce credem necesar pentru învățătorii noștri celece urmează.

Dintre vecinii noștri, eu cred că pe nici unul nu merită atât de mult să-l cunoaștem tocmai noi dascăli ardeleni ca pe Cehoslovaci. Cu ei, poporul român a avut numai relațiuni culturale, cari se perd în depărtarea timpurilor trecute, dar cu atât mai des trebuie înviată amintirea lor. Cehii au dat în trecut, dar și în cursul războiului mondial, dovadă de o energie fără seamăn pentru ajungerea idealului lor: scăparea de sub jugul habsburgic și formarea unui stat independent cehoslovac. Organizarea culturală și economică a acestui stat nou e chiar pentru noi Românii o pildă grăitoare despre ce poate face un popor grupat și el în partide politice, cari se combat cu vehemență, — un stat având

*) Țin să mulțumesc cu deosebită căldură și aici d-lor *Kveton*, consul cehoslovac în Cluj, și *R. Dorniak*, inspector școlar în Troppau, cari mi-au putut cu o mare amabilitate la dispoziție datele necesare pentru acest articol. V.L.s

minorității bocitoare ale trecutului în proporție mai mare decât noi, dar având și oameni de conducere, cari au știut și știu să strângă, spre folosul patriei lor; într'un mănunchiu pe cei cu adevărat iubitori de patrie fără deosebire de partid.

Inainte de-a da icoana învățământului primar din Cehoslovacia, lăsăm să premeargă unele amănunte din Istoria ei.

I.

Istoria Cehoslovaciei începe cu legende, dar la venirea Maghiarilor există un puternic stat cehoslovac numit *Moravia Mare*, cu mult mai mare decât Cehoslovacia de azi, căci se întindea spre Est și Nord-est nu numai până la Tisa, ci și până la Vistula, iar spre Sud până la lacul Balaton. O alianță din anul 906 între Germani și Maghiarii năvălitori din stepele de Sud-vest ale Rusiei sparg aceasta unitate frumoasă a Cehoslovaciei: Slovacia devine partea de Nord a noului stat unguresc întemeiat mai târziu în forma europeană de atunci de Ștefan cel Sfânt, iar Bohemia rămâne stat independent ajungând uneori la stăpâniri mai întinse spre Nord-est, odată și spre Sud până la Marea Adriatică. Tendințele germane de expansiune cresc tot mai mult în Bohemia, în Slovacia boierimea slovacă începe să se maghiarizeze în număr tot mai mare.

La 1310, coroana Bohemiei ajunge s'o iee Ioan de Luxemburg, cumnatul ultimului rege ceh Venceslas. Fiul lui Ioan, Carol, ales și împărat al Germaniei ca al patrulea cu acest nume, s'a dovedit, cu toată originea lui străină, un bun promotor al victiei naționale cehe. După modelul celei dela Paris a deschis, în anul 1348, o Universitate, a tăiat străzi largi în Praga, a construit mărețul pod peste Vltava (Moldova) și a înfrumșetă orașul cu clădiri frumoase, cari au făcut din capitala cehoslovacă *Zlată Praha* (Prag de aur). În urma strecurării multor coloniști germani, mai ales la orașe, a apropierei provinciilor germane, a influenței bisericii catolice cu razăm puternic în poporul german, limba cehă ajunsese pe planul al doilea. Sub Carol de Luxemburg ea își recapătă locul de mai înainte.

Bogățiile mari strânse de biserică, luxul și destrăbălarea care cuprinsese o parte mare a clerului produsera o reacțiune viică în sânul poporului ceh. Clerici învățați cehi, uneori și mireni, începura să predice contra destrăbălării oamenilor bisericii. Predica lor află răsuneț, mai ales că eră îndreptată contra unor abuzivi de cele sfinte de naționalitate germană. În felul acesta lupta luă un caracter și național. Inzadar fură arși *Ioan Hus* și amicul său *Ieronim*, Cehii continuară lupta subt alți conducători, cu mult mai radicali atât în privința religiei, cât și în a organizării sociale. Armate întregi germane năvăliră în Bohemia. Acum se dovedi energia fără seamăn a Cehilor contra năvălitorilor străini. Inarmați și numai cu coase putură în elanul lor național să bată pe cavalerii străini și să-i alunge din țară. În

curând se revărsă cetele cehe peste țările germane vecine pustiind cu foc și sabie pe unde ajungeau. Împăratul Sigismund, care era și rege al Bohemiei, fu silit să cadă la învoială cu poporul răsculat împlinind mai multe din cererile acestuia de ordin religios, național și social.

Războiul de 30 de ani, care se încheie cu Pacea Vestfalică (1648), îngenunchie poporul ceh ajuns sub stăpânirea Habsburgilor, dar nu-i putu înfrânge energia națională, care pregătindu-se veacuri obțină după războiul mondial recunoașterea independenței statului cehoslovac.

Suprafața Cehoslovaciei e de peste 140 mii km² cu o populație de 13 milioane 604807 locuitori (recensământul din 1921), dintre cari 8 milioane 759 mii (65,5%) Cehoslovaci, 3 milioane 122 mii (23,3%) Germani, 745 mii (5,5%) Maghiari (mulți renegați de Slovaci și Germani), restul Jidovi, Ruși, Ruteni, Polonezi și Români (aceștia 0,1%, în Maramurăș). După religie, aproape 10¹/₂ milioane sunt romano-catolici, restul luterani (mai ales în Slovacia); Rutenii și Români sunt greco-catolici.

Noi *Românii* am avut și în trecut *legături cu Cehii*, legături comerciale, culturale, astăzi strânse legături politice, Cehoslovacia fiind tovarășa noastră în așanumită Mica Antantă, adică alianța României cu Iugoslavia și Cehoslovacia.

Interesant e, că în provincia cehă a Moravei, pe versantul de Nordvest al Carpaților, e un ținut numit Valahia, adică România, cu capitala Mesericiul valah (Valaske Meserici). Locuitorii de-aici sunt, ca și cei din câteva sate din jurul orașului Teschen (Silezia), urmașii Românilor ajunși din Ardeal cu oile până în părțile acestea.

Influența culturală a Cehilor s'a simțit mai mult în secolul al 15-lea, când învățăturile lui Hus au pătruns până la noi în Transilvania, iar fugari husiți au ajuns până în Moldova. Cerearea lui Hus, ca învățarea cuvântului Mântuitorului să se facă în limba națională a fiecărui popor, nu într'o limbă moartă ca latina, greaca veche sau slavoana veche, a aflat răsunset și în sufletul unor preoți ai noștri de pe atunci, așa că s'au apucat să traducă Sânta Scriptură în limba românească. Rămășițe din aceste traduceri sunt „Codicele Voronețian“, „Psaltirea Scheiană“.

Dar Hus și soții lui n'au propovăduit numai învățătura curată, cum o credeau ei, ci au fost și propovăduitori ai ideii revoluționare, mai ales pentru vremurile acelea, ca țăranul să nu mai plătească zeciueală episcopului romano-catolic, să nu mai fie robul boierului (nemesului), ci stăpân neîngrădit al pământului muncit de el și al rodului muncii lui. Ideia aceasta a prins și la țărani români și unguri din Ardeal și încercarea de-a o înfăptui a produs marea revoluție țărănească din 1437—38, înăbușită în sângele țăranilor.

Încă înainte de aceasta, Husiții înfrânți se refugiară spre Răsărit și găsiră adăpost în Moldova, unde întemeiară colonii, din-

tre cari *Hușii* ajunse orășel. *Tăutul*, mare logofăt al lui Ștefan cel Mare, a fost urmașul unui fugar cehoslovac.

Asupririle maghiarizatoare ale guvernelor din Budapesta din secolul al 19-lea și începutul celui al 20-lea, cari se exercitau sub masca constituțională, produsese o apropiere mai strânsă între Slovaci (partea răsăriteană a poporului cehoslovac) și Români. Iar în Praga, la Universitatea de-acolo, limba română își găsi un propovăduitor și răspânditor în persoana marelui învățat ceh *Jon Urban Jarnik*, care a tradus multe povești frumoase din limba cehă în cea română și din aceasta în cea cehă. Fiul său, *Hertvik U. Jarnik*, continuă aceasta muncă, de asemeni d-na *Dr. Jindra Flaishansova* la Universitatea din Bratislavia. Cine nu-și aduce, cu recunoștință, aminte din timpul războiului mondial de abatele (starețul) *Zavoral* din Praga, care a învățat în timp scurt românește din dorința de-a ajutură pe soldații români ardeleni ajunși în capitala Cehoslovaciei.

Prietenia ceho-română s'a dovedit tare și în cursul războiului. Prisonierii români și cehi ajunși în Rusia au format aici legiuni de voluntari, cele române trecând în Moldova, iar cele românești din Siberia, comandate de colonelul ceh *Kadlec* luptând până la repatriere contra bolșevicilor. Apoi ofițerii vitezei divizii sârbo-croate, care a luptat umăr la umăr cu armata noastră în Dobrogea, erau mai toți cehi și mulți dintre ei au stropit cu sângele lor sfântul pământ românesc.

În România avem aproape 20 mii Cehoslovaci la sate (Bihor, Sălaj, Caraș-Severin). Sunt colonii înființate de guverne dușmane din Budapesta cu scop de a slăbi masa compactă a Cehoslovacilor din partea de Nord a fostei Ungarie și de-a maghiariza mai ușor pe cei răsleți. Și față de acești coloniști s'a dovedit rea politica școlară uniformizantă dela noi. Căci în aceste sate cehoslovace s'au trimis învățători slabi, necunoscători de limba poporului și și cu alte defecte, așa că acesta dela început și-a făcut o idee nefavorabilă despre statul român. Să sperăm, că se vor repara cât mai curând greșelile de felul acesta izvorite din nepricerea chestiunilor culturale din Transilvania.

II.

Învățământul primar.

În serviciul învățământului primar stau *școalele primare, școalele primare superioare și anumite școale speciale.*

După statistica din 1922, în Cehoslovacia au fost

a) Școale primare

	cehoslovace	germane	maghiare	polone	rușene	române	total
Bohemia	3828	2353	—	—	—	—	6181
Moravia	2171	701	—	—	—	—	2872
Silezia	229	251	—	87	—	—	567
Slovacia și Rusia subcarp.	2317	102	822	—	78	4	3323
	8545	3407	822	87	88	4	12943

Copii înmatriculați în școlile primare:

cehoslovaci	1,279.361
germani	475.237
maghiari	95.658
poloni	18.619
ruteni	7.972
români	655
	1,877.502

b) Școlile primare superioare

cehoslovece	1104
germane	423
maghiare	19
polone	6
rutene	8
	1560

Copii înmatriculați în școlile primare superioare

cehoslovaci	200.340
germani	64.401
maghiari	4.087
poloni	715
ruteni	1.704
	271.247

În Slovacia mai sunt 4 școli cu mai multe limbi de învățământ și cu 1879 elevi.

Obligativitatea începe cu începutul anului școlar care urmează zilei, în care copilul a împlinit șase ani. Învățământul în școala primară ține opt ani. O excepție a făcut în privința aceasta Slovacia până la încheierea anului școlar 1925—26, când s'a schimbat sistemul din era maghiară (6 ani curs primar, apoi școală de repetiție) cu cel din Bohemia.

Un bun număr de elevi părăsesc, după o frecvență de 4—5 ani, școala primară, dar numai pentru a trece într-o școală primară superioară sau pentru a intra în învățământul secundar.

Școlile primare se împart în școli *publice, particulare* și *minoritare* (de băieți, de fete sau mixte).

Comuna e cea dintâi datoră să-și creeze școala primară necesară, dar întreținerea ei nu cade numai în sarcina comunei, ci și în a provinciei *) și a statului. De obicei, comuna e obligată să se îngrijască de cheltuielile împreună cu întreținerea școlilor publice, pe când provincia se îngrijește de plata personalului.

Școala *minoritară* e o școală primară publică creată în fiecare comună în care se află, după media ultimilor trei ani, un număr de cel puțin 40 copii minoritari în etate de școală și în

*) Cehoslovacia e împărțită în următoarele provincii: *Bohemia, Moravia, Silezia, Slovacia, Rusia Subcarpatică* (Maramureșul și părți de județe locuite mai ales de Ruteni).

care nu există nici o școală publică, a cărei limbi de învățământ să fie limba maternă a acestor copii.

Celelalte școli primare, îndeosebi cele create și întreținute de diferite confesiuni, societăți ori persoane particulare, sunt școli *particulare* (private).

Școli particulare sunt în Bohemia, Moravia și Silezia numai 142, cele mai multe de fete. Alta e situația în Slovacia.

După statistica din 1922, în Slovacia erau numai 797 școli de stat și 28 particulare, în schimb *confesionale* erau

1453	romano-catolice
194	greco-catolice
460	protestante (luterane)
205	reformate (calvine)
74	israelite

Tot. 2386

Învățământul primar din Slovacia se organizează însă tot mai mult după felul celui din celelalte provincii.

Din tabela, care urmează, se vede numărul lecțiilor făcute pe săptămână într-o școală primară cu 5 clase (cl. VI—VIII e cursul primar superior).

	Cl. I.	II.	III.	IV.	V.		
Religia	2	2	2	2	2		
Instrucția civică	2	2	2	2	2		
Limba de învățământ	}	}	8	8	8		
Geografia			2	3	1		
Istoria			9	9	2	3	1
Istoria naturală			}	}	2	3	1
Fizica					2	3	1
Aritmetica și Geom.	3	4	4	4	4		
Desemn	—	1	1	2	2		
Caligrafia	—	1	1	1	1		
Cânt	1	1	1	1	1		
Cultura fizică	2	2	2	2	2		
Lucrul manual	1	1	1	2	2		
Totalul orelor	20	23	24	27	28		

Incepând din clasa a II-a, în școlile de fete sunt 2, 3, 3, 4 ore destinate lucrului manual.

Se înțelege, că și în Cehoslovacia un număr considerabil de școli primare au numai câte un singur învățător, sau apoi 2—4, chiar 5, după numărul elevilor.

Din izvoarele, pe cari le am la îndemână, nu pot da lămuriri și cu privire la *Programa analitică*, nici dacă aceasta e mai redusă, cum ar fi și logic, pentru școlile cu un singur învățător sau chiar cu 2 sau 3.

Școlile primare superioare sunt menite să ridice nivelul

cultural al păturilor largi ale populațiunii formând îndeosebi pe viitorii industriași, comercianți și agricultori mici. Ele pregătesc totodată pentru școalele profesionale și, în parte, și pentru cele secundare.

Școalele primare superioare au trei clase, elevii cărora se recrutează dintre cei ce au terminat cu succes cele cinci clase ale școlii primare. Frecventarea acestor școale e obligatorie numai în comunele (rurale și urbane), în cari se află în acelaș timp și o școală primară și una primară superioară.

Școalele primare superioare sunt publice, minoritare și particulare (private), de băeți, de fete și, prin excepție, și mixte.

Numărul școlilor primare superioare și al elevilor lor l-am arătat la alt loc.

La multe din școalele primare superioare e atașat un *curs special* de un an cu menirea de-a face elevilor cu puțină aprofundarea cunoștințelor lor pentru viața practică (industrie și comerț), precum și pentru studiile ulterioare la școale comerciale, industriale, de agricultură, silvicultură etc. Un număr anumit dintre elevi trec în învățământul secundar, mulți în școlile normale.

Planul de învățământ (Programa analitică) din școalele primare superioare nu e uniform, el având să fie adaptat nu numai trebuințelor de interes general, ci și celor izvorite din situația locală (regiuni industriale, agricole etc.). Numărul orelor a fost reglementat, dela 1923 încoace, în modul următor:

	Cl. I.	II	III.
Religia	2	2	2
Instrucția civică	2	2	2
Limba de învățământ, literatura	4	4	4
Geografia și Istoria	3	3	3
Științele naturale	2	2	2
Aritmetica, contabilitatea	4	4	4
Geometria și desemn geometrie	2	2	3
Desemnul	3	3	3
Caligrafia	1	1	—
Cant	1	1	1
Cultură fizică	2	2	2
Lucrul manual	2	2	2
Totalul orelor	30	30	30

Orarul acesta privește numai școalele de băeți. În școalele primare superioare de fete, numărul orelor pe săptămână e acelaș, numai cât în locul lucrului manual pentru băeți e introdus lucrul de mână femeesc și gospodăria casei cu câte 5 ore în cl. I și II și 7 ore în cl. III. Pentru a nu trece peste numărul de 30 ore săptămânal, în școalele de fete s'au făcut reduceri de ore la Aritmetică, Geometrie și Desemn.

Școale primare speciale sunt cele pentru copii debili și anormali educabili (surzi, muți, întârziți la minte, debili, vicioși), în număr de 60 cu 4576 elevi.

Pentru copiii, cari n'au ajuns etatea de 6 ani, erau în 1921—1922 939 de școli *materne* (grădini de copii), 486 *azile*, iar pentru cei sub etatea de 3 ani 53 *leagăne*. În azile se primesc copiii muncitorilor, cari n'au încă etatea pentru a putea fi primiți în școli primare, — în leagăne copiii sub 3 ani ai părinților săraci. Numărul copiilor din aceste trei feluri de școli era de 59.508 (în 1921—22).

În școlile primare de amândouă gradele, instrucția se face în limba maternă și în spirit național. Statul și-a mai luat sarcina grea de-a organiza învățământul astfel, încât fiecare naționalitate și minoritate să aibă un număr proporțional de școli, în cari învățământul să se facă în limba ei maternă.

Învățătorii.

Pregătirea învățătorilor din Cehoslovacia se face în 82 școli *normale* cu 9328 elevi, la cari se mai adaugă 16 școli normale profesionale cu 390 elevi.

În școlile normale sunt admiși candidații în etate de cel puțin 15 ani și având 3—4 civile sau cursul inferior de liceu sau cel superior al unei școli primare superioare. Ei trebuie să facă un examen de admitere, scris și oral, mai ales din limba de învățământ și din Aritmetică. Trebuie să aibă și o anumită aptitudine fizică și muzicală pentru cariera de învățător.

Maximul elevilor normaliști admiși într-o clasă e de 40.

Orarul școlilor normale din Cehoslovacia prezintă diferențe simțitoare față de cel dela noi. Iată-l:

Materii de învățământ	Băieți				Fete			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Religia	1	—	—	—	1	—	—	—
Pedagogia, exer. pract.	—	3	5	10	—	3	5	10
Geografia	2	2	2	2	2	2	2	2
Istoria	2	2	2	2	2	2	2	2
Arifmet. și des. geom.	4	3	3	2	4	3	3	2
Științe naturale	2(3)	2(3)	2	1	2(3)	2(3)	2	1
Științe fizico-chimice	3(2)	3(2)	2	2	3(2)	3(2)	2	2
Agricultură *)	—	—	1	—	—	—	—	—
Caligrafie	1	—	—	—	1	—	—	—
Desemn	3	3	2	2	3	3	2	2
Cânt	2	2	2	2	2	2	2	2
Violină	2	2	2	2	—	—	—	—
Lucru de mână	—	—	—	—	2	2	2	—
Gimnastică	2	2	2	2	2	2	2	2
Materii facultative								
Lucru de mână	—	—	2	2	—	—	—	—
A doua limbă vorbită în provincie	3	3	3	2	3	3	3	2
Totalul orelor	32	32	34	34	32	32	31	31

*) În Cehoslovacia numai 39% din populație se ocupă cu agricultura silvicultura, pescuitul, pe când 44,5% se ocupă cu industria și comerțul, restul sunt funcționari etc.

Terminând cele patru clase ale școlii normale, absolvenții au să dea un examen de „maturitate“. Acest examen cuprinde probe scrise din Pedagogie, limba de învățământ și Aritmetică, apoi probe practice și orale. Examenul practic se dă la școala de aplicație. Examen oral se dă din cel puțin două materii, cari variază după rezultatele obținute de elev în cursul studiilor sale și la probele scrise. După trei ani de serviciu practic în învățământ, fiecare învățător tinăr e dator să dea *examenul de capacitate* la o școală normală. Examenul acesta îi dă dreptul de definitivat.

Învățătorii pentru cursul primar superior trebuie să depună un alt examen special constând din trei grupe: a) limba de învățământ, Istoria și Geografia; b) Științele naturale și Matematicile; c) Desemn, Desemn linear, Caligrafia și Matematicile.

Învățătorii cehi nu sunt însă mulțumiți cu organizația actuală a pregătirii lor pedagogice și cer cu insistență o instrucțiune de un nivel mai ridicat: școala secundară completă, după terminarea căreia să poată urmă, un an sau doi, studii în învățământul superior (la Universitate). Până să-și vadă dorința realizată, asociațiile învățătoresți au creat la Praga și la Brno (Brünn) câte o *școală de înalte studii pedagogice*. Conferențe se țin de trei ori pe săptămână, cu 12 ore de curs. Ele sunt astfel organizate, încât ascultătorii să nu fie turburați în îndeplinirea obligațiilor lor școlare. Studiile durează doi ani și sunt subvenționate de stat.

În școlile primare învățătorul face lecții din toate materiile din clasa lui; în școlile primare superioare există deja o specializare, căci în fiecare clasă instruează mai mulți învățători după specialități, conform examenului depus pentru unul din cele trei grupuri arătate mai sus.

Învățătorimea cehoslovacă e organizată în puternice *asociațiuni*. La bază sunt Uniunile regionale de învățători primari și profesori de școale primare superioare. Uniunile acestea sunt grupate în fiecare din cele cinci provincii în Uniuni centrale, iar dela 1920 încoace în „Federațiunea cehoslovacă a învățătorilor“ cu reședința în Praga, care cuprinde 18 diferite organizațiuni centrale de învățători (sunt și Uniuni de învățători ai școlilor primare superioare, ai școlilor minoritare, de învățătoare etc).

Organizațiile învățătoresți au întemeiat și numeroase și vaste *instituțiuni mutuale*, cum sunt „Casa de editură și librărie centrală a învățătorilor cehoslovaci în Praga“, „Casa centrală de ajutor mutual a învățătorilor cehoslovaci în Praga“, „Casa de pensii și ajutor a învățătorilor din Brno“ (aceasta înființată încă din anul 1807), „Orfelinatul independent Bolzano al învățătorilor în Praga“ ș. a.

Numeroase sunt *revistele pedagogice*, după provincii, iar Federația scoale una centrală. Asociația învățătorilor din Brno a publicat pe spesele sale operele lui Comenius.

Salarizarea învățătorilor de curs primar și a celor dela școlile civile e regulată prin legea dela 24 Iunie 1926.

Leafa învățătorilor definitivi se compune din *salarul de bază*, *adausul de activitate* socotit după localitatea, în care servesc (localitățile sunt împărțite în patru clase) și *adausul de familie*.

Învățătorii absolvenți de școală normală, dar fără examen de capacitate, primesc în jumătatea întâia a timpului lor de serviciu provizoriu (3 ani) 11.000 de coroane cehoslovace. *) în jumătatea a doua 12.300 coroane, fără cele două adausuri ale învățătorilor definitivi. Suma aceasta scade în localitățile de clasa B cu 4%, în cele de clasa C cu 8% și în cele de clasa D cu 12%. Învățătorul spulinitor primește deci într'o comună rurală la început anual 48.400 lei în bani de ai noștri, ceace revine lunar 4000 lei.

Salarul anual al învățătorilor cuprinde următoarele grade:

Gradul 1	9000	coroane
„ 2	10800	„
„ 3	12600	„
„ 4	14400	„
„ 5	16200	„
„ 6	18000	„
„ 7	19800	„
„ 8	21600	„
„ 9	23400	„
„ 10	25200	„
„ 11	27600	„

Avansarea într'un grad superior de leafă se face din trei în trei ani, nu din cinci în cinci ca la noi.

Adausul de activitate, pe care-l primește învățătorii definitivi, e de 4800 coroane anual pentru clasa A (Praga), de 4080 pentru clasa B (orașe mai mari), de 3360 pentru clasa C (orașe mai mici) și de 2640 coroane pentru clasa D (comune rurale).

Adausul de familie e de 1800 coroane anual pentru un copil minor, de 3000 coroane pentru doi sau mai mulți copii.

Directorii școlilor primare mai primesc un adaus de 600 coroane anual. Acest adaus crește anual cu 150 corone de fiecare clasă superioară sau paralelă, ce s'ar mai înființă, dar totalul nu poate să treacă anual de 1500 coroane.

Republica cehoslovacă s'a îngrijit deci, ca munca istovitoare a învățătorilor să fie bine răsplătită, chiar splendid în asemănare cu ceace primește învățătorii noștri, mai ales în anii dintâi. Adevărat, că alimentele sunt mai scumpe în Cehoslovacia, în schimb produsele industriale (îmbrăcăminte, încălțăminte etc.)

*) O coroană cehoslovacă circa 5 lei.

sunt mai eftine acolo ca la noi. Conducătorii Cehoslovaciei au înțeles dela început să nu facă economie la țărăte și risipă la făină. — lucru, pe care ai noștri nu-l înțeleg nici acum. Scăderea numărului candidaților pentru a fi primiți în școalele normale, fuga învățătorilor din învățământ să fie pentru cei din fruntea învățământului primar un memento înainte de-a deveni criza acută.

Victor Lazăr, profesor pensionar.

Fundațiunea Gheorghe Lazăr.

— Un cuvânt da lămurire. —

Fundațiunea Gheorghe Lazăr a învățătorilor, ține de necesar să dea următoarele lămuriri tutror membrilor săi, cum și învățătorimei de pretutindenea, pentru a spulbera diferitele comentarii fără temei, cari circulă între dânsii.

În anul acesta Fundațiunea, după o matură chibzuință și după o examinare amănunțită, sub raportul posibilităților financiare, n'a acordat nici un fel de bursă ori semibursă pentru nici unul din solicitanți. A menținut numai bursele și semibursele acelor fii de învățători, cari le avuseră până acum și cari s'au găsit la începutul anului școlar curent, în deplină regulă cu examenele prescrise de Regulamentele facultăților Universității din Cluj. Toate cele devenite vacante în urma terminării studiilor, ori prin împrejurarea că beneficiarii lor, n'au prestat examenele recerute, au fost suprimate și cassate, până la alte dispozițiuni.

Hotărîrea aceasta s'a adus în ședința plenară a Comitetului din 18 Septemvrie c. și ea se întemeiază pe următoarele considerente :

Fundațiunea Gheorghe Lazăr a început a da ajutoare, burse și semiburse începând cu anul 1921/22. Cum la început nu avea capital, în acordarea acestor burse se întemeia pe încassările ce urma să se facă din cotizațiile celor 3000 de membri ai săi. Comitetul conta pe sigur la aceste încassări, dată fiind însuflețirea și căldura cu care s'a întemeiat această societate. Durere nici un singur an, nu s'a putut încheia fără un oarecare deficit, pe care l'am transpus și l'am acoperit din împrumuturi, în nădejdea că anul ce urmează va fi mai mănos decât cel precedent.

Nădejdiile au rămas tot nădejdi : Cotizațiile se încassau tot mai anevoios, deși Comitetul a făcut din partea sa tot ce era cu putință, atât prin apele și circulare, cât și prin intervențiuni către Revizorii școlari și chiar către Ministerul Instrucțiunii, care a ordonat rețineri prin Statele de leafă. Imprejurările economice încă au contribuit în măsură mare la această stare deficitară. Pe de altă parte, bursele și semibursele dela 1921 încoace au fost mărite în sumă, potrivit urcării prețurilor

pe toată linia. În 1921 bursa era de 400 Lei lunar, semibursa de 200 lei. Astăzi bursa este de 1800 lei și semibursa de 900 Lei. Numărul lor s'a menținut dela început până astăzi cu puține variații, fiindcă numărul fiilor de învățători cari au solicitat și s'au înscris la Universitate a crescut cu fiecare an, — atunci când cotizațiile au rămas aceleași adică 1% din leafa de bază, care este de 1000 lei resp. 800 lei începând cu anul 1920.

Esto evident deci că greutățile noastre se măreau, fără ca izvoarele de venit să se mărească și ele. Membrii la societate nu se înscriau. Numărul de 3000 este aproape neschimbat.

În asemenea împrejurări Comitetul central al Fundațiunii Gheorghe Lazăr, a ajuns în situațiunea să ia două măsuri eroice, 1. Să găsească o nouă modalitate de augmentare a fondurilor sale, 2. Să suprimă pentru un restimp oarecare, acordarea de orice fel de ajutor, până la restabilirea situațiunii sale financiare.

Și a găsit că cele mai nimerite mijloace pentru aceste 2 probleme mari sunt :

1. Să perceapă dela fiecare membru al său, — noi am dori dela fiecare învățător, — suma de 1000 Lei, odată pentru totdeauna, pentru a pune bază unui puternic *fond neutacabil* de câteva milioane, din interesele cărui să acordăm pe viitor burse și semiburse, *sume cari ar fi sigure*, iar nu numai probabile, 2. Să suprimă pentru un restimp oarecare să zicem unul ori doi ani, orice ajutor până la o restabilire definitivă, înțelegem până când datoriile actuale se vor putea plăti.

După aceasta s'ar începe o epocă de absolută siguranță, fără dibuiri și orbecări, și fără poveri de împrumuturi și datorii.

Ne-am dat samă de inconvenientele ce se vor produce în sânul învățătorinii noastre prin faptul că acei colegi cari ar fi îndreptățiți să beneficieze de ajutorul Fundațiunii, și cari ar avea copii de trimis la Cluj în acești ani de restabilire — nu pot ajunge la drepturile lor. Dar din două rele, noi am ales pe cel mai puțin prințdios, nevoind să avem răspunderea ce de sigur ar cădea pe umerii noștrii, continuând la societate o politică, care ar duce-o în scurtă vreme la faliment.

Facem prin urmare apel la spiritul de înțelegere al tuturor colegilor noștri, dar în special la spiritul de înțelegere al fraților cari în anul acesta au fost scurtați de un ajutor ce, știm, că li-se cuvenea, să înțeleagă așa cum trebuie această măsură, să o considere ca împrejurare care ni se dictează de forțe și împrejurări în afară de voința și putința noastră, și să ne acorde și pe mai departe sprijinul lor, pentru a pune baza unei opere trainice nu numai pentru noi cei ce ne sbatem în greutățile zilelor de acum, ci mai cu seamă pentru generațiile ce ne vor urma, cărora să le transmitem o instituție solidă și gata să stea neclintită în fața tuturor greutăților vieții. Cu deosebire rugăm să nu se substragă dela plata cotizației de 1000 Lei, odată pentru totdeauna, care are să formeze temelia viitorului nostru, cunoscând că chiar și în stărea actuală, pentru fii de

invățători solvenți am făcut o reducere de 200 Lei lunar, ceea ce face 1800 lei anual, deci mai mult decât este cotizația.

Aceste sunt lămuririle pe cari am ținut de necesar să le dăm tuturor celor ce se interesează, declarând în aceeași vreme, că suntem mai de grabă să ne retragem din locurile încredințate nouă de colectivitatea dascălimii, decât să renunțăm la ele, căci experiența a 8 ani ne-a învățat că nu este altă cale sigură de ieșire.

*Comitetul Fundației
Gh. Lazăr.*

† Gheorghe Stoenescu.

În ziua de 24 Aug. c., a încetat din viață în București în mod subit inspectorul general școlar Gh. Stoenescu. Moartea neașteptată a acestui om de școală a produs o adâncă impresie în toate cercurile școlare. Inspectorul Gh. Stoenescu a fost o încercată persoană de școală și bine cunoscută în rândurile învățătorimii noastre.

Distinsă forță didactică, prin râvnă și muncă neconținută de câteva decenii Gh. Stoenescu a trecut prin toate treptele ierarhice ale învățământului nostru primar, ajungând până la cea din urmă. În Ardeal inspectorul general Gh. Stoenescu s'a făcut cunoscut după unire. Bogata sa experiență pe terenul învățământului nostru primar l-a făcut să fie un respectat îndrumător în chestiuni didactice și pedagogice pentru generațiile de învățători, cari au avut norocul să-i audă îndrumările lui bazate și sfaturile înțelepte. Cu el dispărea una din figurile reprezentative a școlii primare de peste munți. Făcând parte din vechea gardă de învățători dintre cari astăzi puțini au mai rămas în viață, Gh. Stoenescu, pildă de împlinirea conștiințioasă a datoriei a fost printre cei dintâi care a muncit fără să cunoască repaus în diferitele funcțiuni administrative ce a îndeplinit pentru ridicarea și întărirea învățământului nostru primar.

Ce e drept în misiunea îndeplinită în Ardeal Gh. Stoenescu n'a lăsat impresia pe care avea dreptul și posibilitatea să o producă în baza calităților de dascăl cu care eră inzestrat și prin care dincolo de munți s'a împus atât de just prin munca stăruitoare săvârșită în cursul unui lung șir de ani. Aici, dânsul fiind trimis cu misiunea specială de a face unificarea școlară, s'a dovedit a fi un tipic reprezentant al mentalității, care a desconsiderat toate realitățile și tradițiile, ce au existat și există în aceste părți. Și astfel cunoscutul om de inimă și de muncă școlară de dincolo și-a dat toată silința și și-a cheltuit toată energia pentru o unificare, care de fapt nu e unificare, ci extinderea forțată a unui sistem de administrație școlară, ce prejudiciază grav prestigiul și interesele de

propășire a învățământului din aceste părți, precum și situația de drept a membrilor corp. did. din Ardeal, dintre cari sunt atâția neîndreptățiți. Intre astfel de împrejurări Gh. Stoenescu ca și toată majoritatea inspectorilor, trimiși de dincolo, în vederea înlăturării unificării școlare, în conștiința învățătorimii ardelenene a rămas nici mai mult nici mai puțin decât ca un aprig muncitor pentru întronarea unui sistem școlar — azi contestat de toată lumea dăscălească — în părțile din țară unde n'a existat așa ceva și unde demnitatea și individualitatea învățătorului eră respectată.

Avem motive să credem, că Gh. Stoenescu, în adâncul sufletului său își va fi dat adeseori seamă de răul ce se face școlii din provinciile unite prin desconziderarea totală a evoluției lor firești. Dar *duhul rău* dela Ministerul Instrucțiunii așa se vede a fost mai puternic, decât ca regretatul inspector general să-și fi putut permite curajul opiniei personale. Și a muncit înainte pe calea și în direcția ce i s'a demândat, producându-se în sufletul învățătorimii și în sânul școlii ardelenene multă desiluzie și amărăciune, mai ales în ultimii ani.

Fideli tradiției, ce caracterizează scopul și truda acestei reviste am ținut să precizăm gândurile de care e străbătută învățătorimea ardelenă în fața regretatului fapt a trecerii la cele eterne a insp. Gheorghe Stoenescu, cu toată sinceritatea și obiectivitatea, cu care de altfel ne ocupăm de orice eveniment ce interesează și atinge școala din aceste părți. Aceasta spre deosebire de felul cum văd și caracterizează lucrurile unele pretinse reviste școlare de tarabă din aceste părți, pentru care laudele și aprecierile de oameni și fapte pornesc din considerațiuni înguste și pentru a-și servi scopuri condamnabile personale; iar marile interese vitale ale școlii și învățătorimii acestei provincii în care fiii ei nu mai pot fi aplicați ca învățători, sunt trecute sub paravanul tăcerii și ignorării.

Cu toate aceste, când crudul destin și-a spus verdictul său necruțător, e util și cuviincios a privi și a aprecia mai ales aceea parte din activitatea și străduința de pe pământ a omului care ne îmbie pilda de înălțare de bine și de mulțumire. Viața și activitatea inspectorului general Gh. Stoenescu este un nou exemplu de împlinire cu abnegație a datoriei de om de școală.

Cărțile didactice în școlile primare și ordinul ce nu se respectă.

✠

Deodată cu noul an de școală, fel de fel de afișe și reclame au început peregrinajul dela un colț la altul de țară. Direcțiunile școlilor primare și membrii Corpului didactic sunt asaltați cu cataloage voluminoase în cari autori și editori își laudă marfa expusă în viața noastră școlară.

Până aici însă nu ar fi nimic deprimător. Dacă învățătorul ar avea libertate de a-și alege după plac manualele, ar putea să se învârtăască în jurul școalelor tot felul de agenți. El ar rămânea po lângă cele cu cari este familiarizat, ori s'ar alege acelea cu cari crede că ar putea realiza un progres mai frumos.

Se încep însă presiunile.

Subrezivorii, și revizorii școlari chemați în audiențe particulare de D-nii inspectorii generali, li se comunică în mod solemn și autoritativ, că nu pot face propagandă pentru unii sau alți autori. În aceeași vreme între zimbete și aluziuni li se dă să înțeleagă că totuși ar fi bine dacă ar ajuta pe vre'o cale sau alta introducerea manualelor a celui cu care vorbește. Aceasta e chestie de învoială și chipzuală în afară de cadrele răspunderii oficiale. Puși între ciccan și nicovală, pentru a fi menționați în corpul organelor de control să uită de severitatea ordinilor ministeriale, se calcă libertatea Corpului didactic de a-și alege după plac manualele școlare și astfel boala veche, sistemul inchizitorial de impunere, continuă înainte. Și cum nu, când deosebit de această manevră didactică, fiecare învățător primește tabloul cărților scoase de d-l inspector respectiv tipărit la București, adresat cu mâna, și espedat din sediul circumscripției sale. Iată dar, că cu cât circularele ministeriale par a fi *mai categorice, mai severe chiar*, cu atât organele subalterne găsesc noi și noi mijloace de a-și continua înainte *traficul cu cărțile lor proprii*. Unde mai punem apoi, că se mai fac și anumite descinderi, cari sub motivul de a se cunoaște *contingentul elevilor înscriși*, de fapt se caută *listele cărților introduse*. Și nu rari sunt cazurile când bărbați și femei mai slabi de înger, chiar după un anumit interval, se văd siliți să retragă cutarea carte pentru a introduce alta. Cazuri petrecute în Cluj sub presiunea insp. școl. Hariton Constantinescu.

Dacă s'ar face cercetări, s'ar vedea că în fiecare regiune prevalează manualele inspectorului de circumscripție indiferent dacă corespund cerințelor moderne științifice didactice și metodice. O statistică ne-ar da rezultate surprinzătoare. Prin aceasta s'ar dovedi că aproape nu este inspector, care să nu aibă manualele sale, cu cari face afaceri rentabile, mult mai rentabile decât slujba ce o deține. Și fiindcă în teritoriul vechiului regat începuse să se cam împedece unii de alții, au găsit de bușec frumoase în noile provincii. Aici se dă asaltul mai vehement, *izgonind din folosință pe autorii indigeni și împedcând prin intrigării meschine aprobările pentru noile manuale ce se ivesc*, din aceste plaiuri. Dovadă greutățile ce au întâmpinat D-nii Iencica și D. Goga, cu aprobarea „*Cărților de cetire*“ pentru cl. III și IV.

Semnaland acest lucru nu suntem conduși de nici o rea-voință. Din contră noi cerem unui autor de cărți școlare anumite însușiri. Întâiu să fi fost un doctrinar teoretic, așezându-și cartea pe anumite principii. Așa am avut noi în vremile tre-

cute pe pedagogii : *Vasile Petri, Ioan Popescu, Dr. Petru Șpan*, ș. a. fiecare aducea ceva nou, în cartea sa care parte era susținută cu anumite comentarii doctrinare. Așa înțelegem și noi că am merge pe o scară ascensorie, îndreptând și perfecționând ceea ce vom să introducem în viața școlară.

Ori astăzi ce vedem ? O mulțime de autori, așezați în trepte ierarhice de către comisiunile permanente a cluburilor politice, pentru ca din aceste locuri luate prin nevrednicie, să infecteze viața școlară cu marfă de prost gust, și terorizându-te pe tine umilit dascăl spre a i-o desface.

Iată sistemul nenorocit care trebuie să înceteze. Căci *oamenii* ca însp. școl. *H. Constantinescu* și alții, *care nu au scris un rând măcar de doctrină pedagogică, oameni cari nu pot susține o discuție asupra curentelor didactice*, cu ce drept și sub ce titlu invadează școlile primare cu produsele lor stereotipe ?

Deci nu poate, decât să ne bucure împrejurarea, că condeie ilustre ca *Domnii : Cezar Petrescu, I. Nisipeanu, T. Geantă* etc. în articole bine comentate au semnalat răul. Iar de altă parte Ministerul Instrucțiunii sub No. 111.131 din 6 Sept. 1928, a dat următorul ordin pe care și noi îl reproducem în întregime :

„Ministerul instrucțiunii sesizat de numeroase plângeri, venite, atât direct, cât și prin presă, că s'ar fi comițând abuzuri cu recomandarea cărților didactice de curs primar, nelăsându-se membrilor corpului didactic libera alegere a manualelor de introdus în școală și impunându-li-se anumite cărți de către organele de control ale învățământului. Chestiunea a fost trimisă în studiul consiliului permanent al instrucțiunii, spre a aviza la luarea celor mai nemerite mijloace, cari, fără a împiedica emulația autorilor pentru elaborarea de manuale din ce în ce mai bune, să împiedice abuzurile cari s'au semnalat. Până ce se vor lua aceste măsuri, Ministerul aduce la cunoștința tuturor organelor sale de control și tuturor membrilor corpului didactic, că privește ca o gravă infracțiune de ordin moral și disciplinar orice imixtiune de felul celei semnalate și că înțelege a lăsa membrilor corpului didactic cea mai completă libertate în alegerea manualelor, întrucât ele sunt aprobate de minister. Fiind decis a reprimă cu severitate abaterile deja această dispozițiune, ministerul roagă să i se semnaleze orice caz în care vreo persoană din serviciul de control ar fi încercat să intervină cu rugăminți, cu promisiuni, cu presiuni sau cu amenințări, pentru introducerea manualelor anumitor autori, și nu ale altora“.

La rândul nostru rugăm colegii să ne comunice astfel de abuzuri, pentruca Asociațiunea noastră să poată face demersurile necesare la cei în drept.

Școală activă și metode active¹⁾.

Incet, dar irezistabil ideea Școlii active se propagă prin lumea întreagă. Un exemplu: la 20 Aprilie 1928 se deschidea la Geneva, un institut al cărui program este următorul: să creeze copiilor multiple posibilități de acțiune, în raport cu vârsta lor, aptitudinile lor, și gusturile lor dominante; să considere activitatea școlară ca o preucenicie a vieții; la început să lase copiii să săvârșească faptele individual, sau în grupe, pentru a-i cunoaște și a proceda astfel la o primă diagnosă de orientare profesională. Pentru aceasta, trebuie să sugerăm activități concrete abstracte și având ca scop să înlăture dăbuirile prea prelungite, cu pierderea de timp, fluctuațiunile și descurajările, pe care aceste dibuiri ar putea să le provoace; însă trebuie întotdeauna să se procedeze de la periferie la centru: de la aparentă la realitățile adânci, de la capricii la gusturi reale, de la simpla atragere, rezultatul unei sugestii ori al unei imitațiuni a mediului la interesul real, care se vede în efortarea proprie a copilului.

Apoi, diagnosticul odată stabilit asupra aptitudinilor, temperamentului, și tipului mental al elevului, să nu ne mulțumim cu o diferențiere a capacităților lui dominante, cu o specializare precoce, care i-ar limita viața și ar steriliza facultățile superioare ale omului complet, ci a sugera ambiții înalte a face să cunoască lipsurile, a diriguia dorința spontană a copiilor spre activitatea care va împlini aceste lacune, și îi va pune în stare să realizeze, cu ușurință marile lor ambiții; să antreneze prin asta usul și exercițiul facultăților mai puțin dezvoltate, pentru a ajunge la stăpânirea de sine. Urmând în acest fel marea curbă biopsihologică ce conduce de la copilăria egocentrică, impulsiv și naiv utilitară, la adolescența normală care se arată idealistă, altruistă, cavalerescă îndrăgostită de adevărul desinteresat pentru a ajunge în fine la vârsta adultă, unde temperate unul prin altul, idealismul și realismul vin să însufletească spiritul „omului“ în sensul cel mai înalt al cuvântului: Iată la ce tinde, educatorul la care fac aluzie.

Și el nu este singurul, printre frecvenții Școlii active, cari transportă în realitate principiile noi ale psihologiei genetice. Va trebui oare — pe lângă exemplele citate în cartea mea: *Libertatea copilului în Școala activă* — să reamintesc școala de aplicație legată de școala de Institutori din Viena, și creată de Consiliul școlar din acest oraș, clasele de aplicație ale Institutului de științe al Educației din Ieneă, școala de la Scharlenberg, lângă Berlin, diriguată de rectorul Blume, precum și școala de oraș și țară din New-York, Școala din Lincoln a Colegiului de profesori de la universitatea din Columbia, și multe altele? Despre ul-

¹⁾ Articolul de față îl avem prin bunăvoința D-nei Letiția Ghidionescu, care l-a tradus din limba franceză și pentru care îi aducem călduroase mulțumiri.

tima din aceste școli, marele psiholog american William H. Kilpatnik — după părerea noastră cel mai mare, după bătrânul profesor Iohn Dewey, a scris:

„Aci nu este alt program decât cel care rezultă din acțiune. Nu există lecții de preparat și de predat pe urmă, încă mai puțin deci lecții preparate de unii adulți, pentru a fi remise altora, cu sarcina de a le preda elevilor. Transformarea e așa de desăvârșită că acei care o îndeplinesc nici nu-și dau seamă de ea, ei nu fac aluzii la aceasta. Ei pur și simplu o trăesc. Și transformarea se întinde cu mult dincolo de singura chestie a programelor. Atitudinea față de întregul proces educativ diferă de asemenea față de calea și mijloacele pentru a pune în contact învățătura cu viața, și pentru a face să se trăiască viața când aceasta, pătrunde în învățământ.“

Se va obiecta oare că școlile active, variază de la țară la țară, de la regiune la regiune, și de la director la director? Acela care ar vorbi astfel ar proba că se oprește la vederi statice și superficiale, ca *maia Indienilor*, și nesocotește dinamismul care este așezat dedesubtul tuturor acestor încercări de transformare școlară, de „revoluție“ s'ar putea spune cu Kilpatnik. Trebuie să ne resemnăm: școala de ieri mai era încă confundată în mentalitatea conformistă, autoritară, unde individualitatea era turnată din afară de câtră „sefi“, mentalitate care a fost aceea a antichității (vezi: La cite antique Fustel de Coulanges) și a evului mediu. Așa dar psihologia și sociologia ne arată că fazei autorității consimțite îi succede genetic o fază transitorie de anarhie relativă, pentru a duce la faza rațională spirituală, numită faza de libertate gândită ori — pe planul social — de solidarism. Școala de ieri era autoritară; școala de azi dibue, în căutarea unui ideal nou în conformitate cu știința și bunul simț. Școala de mâine care va beneficia de descoperirile psihologiei subconștientului, de progresele în diagnosticuri realizate prin teste, de cunoștințele de orientare profesională elaborată de sociologia genetică, va fi ceva așa de diferit de școala de ieri, că lumea va fi mirată ca aviatorul care se extaziază înaintea carelor cu boi a regilor din Franța ori în fața luntrelor cioplite în trunchiuri de copaci de strămoșii noștri din epoca neolitică.

Deci, Școala activă este școala de mâine. Ea este, asta bine înțeles, în stare embrionară.

Munca pentru degajarea ei din erorile trecutului, este imensă: programe, metode didactice, orare examene, ca ceea ce este nefiresc în ele, pentru că nu respectă legea creșterii individuale. Imensă este, și va mai fi, munca de adaptare la metodele noi, a principiilor ce le descopere zi cu zi psihologia genetică, ca aceea a lui Dewey, Kilpatnik, Claparède, Bovet, Piaget și a atâtor alți exploratori ai sufletului copilului. Dar în fine școala nouă este pornită. Se cade barbaților și femeilor luminați s'o ajute să învingă greutățile. *Non multa, sed multum*. Nu entuziasm nechibzuit, nici aplicații generale premature, care ar duce la eșecuri. -- Rusia, Viena, Hamburgul, sunt ele oare pe

terenul psycho-pedagogic, la adăpostul tuturor surprizelor pentru viitor? — Nu, dar să avem o vedere împede a scopului, o creștere încetă și „organică” a instituțiilor, o formație a institutorilor și a profesorilor pentru Școala activă, clase experimentale sau de „diferențiere didactică”, cum se spune în Italia. De sigur că puiul care-și ciocnește oul, face o revoluție; dar această revoluție este sfârșitul unei evoluții care a precedat, care l-a prevăzut pe pui cu labe cu pene și cu cioc și l-a făcut viabil. Acest lucru se cam uită în unele cercuri pedagogice, unde cuvântul „revoluție” ia o semnificare aproape năsdravană!

Școala de ieri era școala olanului — al *homo-fabr*, cum îl numește Henri-Bergson în: *L'Évolution créatrice*: școala de mâine va fi cea a bunului grădinar, după preceptul lui Pestalozzi și cuvântul lui Froebel.

În această privință, trebuie să ne temem de automatismul care tinde să se implante în școala de azi. Trebuie să repetăm că acțiunea sufletească a bunului dascăl nu va fi nici o dată făcută de prisos sau inutilă. Testele nu vor înlocui nici o dată, pentru detalierea nuanțelor unui caracter, contactul direct, în activitatea zilnică cu un psiholog luminat. Nici cinematograful nici telegrafia fără fir nu vor înlocui experiența vieții; materialul auto-educativ nu va fi nici o dată decât un mijloc de a-și asimila oare care tehnică și să reguleze ucenicia acesteia, în tempo — lent sau rapid — al fiecărei individualități; chiar tehnicile auto-educative ale lui Carleton W. Washburne la Winnetka, pe care eu le consider ca deschizând ușa la cercetări și proceduri esențiale bunului mers al Școlii active, nu se vor substitui nici odată radierei sufletești a unui dascăl de valoare; funcționarea însăși a „proiectului metoed” la Winetka dovedește că Washburne o înțelege astfel.

Dar între pericolul automatismului de mâine și acela mult mai actual, al automatismului de ieri, care supraviețuiește lui însuși — mă gândesc la legile școlare, la programele rigide, la metodele brutale colective, la orarele neflexibile și la examenele cari înăbușe ori ce individualitate, din cele mai multe state moderne este un alt pericol pe care trebuie să-l denunț aci.

Este acel al „metodelor noi” vânturate în revistele pedagogice ca *nec plus ultra* al modernismului.

În primul rând vom semnala, faimosul plan al lui Dalton, care consistă într'o simplă transformare a temelor de acasă — teme ce se fac de acum înainte la școală într'un decurs de 15 zile ori o lună — dar păstrând vechile manuale, vechile metode verbale și memorisatoare, vechile programe, în scurt toate vechile greșeli, la care se adaugă — circumstanța agravantă — carența¹⁾ ori cărui învățământ colectiv. Am vizitat școli cari aplică astfel planul Dalton; cunosc altele în care, după încercare, din fericire,

¹⁾ Carență este o metaforă împrumutată din medicină unde înseamnă lipsa elementelor fundamentale în nutriție: vitaminele.

s'a renunțat la aplicare. Eu consider această practică, ca un pericol public.

A elabora un program în conformitate cu nevoile marii majorități a copiilor și a legii creșterii lor, iată desigur cea mai bună soluție. Dar să aplicăm acest program fără mlădiere fără participarea spontană și neprevăzută a activității copiilor este un nou pericol un nou obstacol la aplicația principiilor Școlii active.

Aceasta este un pericol de care n'a scăpat totdeauna programul, de altfel așa judicios a Drului O. Decroly. Când un dascăl crede că aplică metoda Decroly, dar știe dinainte că la cutare ceas el va trata, fie ce o fi, cutare subiect și va face cutare „lecție“ elevilor lui, — lecție care nu este nici sugerată de el, nici primită cu bucurie de copii, și încă mai puțin cerută de ei ca un răspuns al unei nevoi, ca venind să împlinească o lacună bine simțită — acțiunea acestui dascăl nu este în conformitate cu psihologia genetică deci cu Școala activă. Eu declar aceasta cu atât mai multă siguranță cât știu că Drul Decroly este de acord cu mine.

Metoda Montessori scapă de acest pericol: copiii își aleg materialul, îl iau, îl părăsesc după voie. Dar acolo defectele sunt altele: La cei mici discipolii *măestriei* se leagă adesea prea mult — chiar mai mult decât ea dorește, de materialul tehnic, neglijând, activitățile menajere, contactul cu plantele și animalele, jocul liber cu sau fără material, imaginat de cei mici, toate, activități recomandate de Dna Montessori, ori pe care ea le admite ca mergând de la sine afară de școală. La cei mai mari, disproporția între mijloacele vieții și sărăcia relativă a unui material prea abstract, merge crescând. În contra clevetitorilor metodei, eu susțin că acest material este bun, cum sunt jocurile educative ale materialului Decroly, cu care coincid în atâtea puncte: cum sunt egal de bune numeroasele exerciții preconizate de Frații Carității dela Gand, Toate de altminteri inspirate de Itard, Seguin și Bourneville. Dar trebuie să le întrebuițăm în conexiune cu adevărata viață, să le facem iubite ca venind să împlinească o lacună și să satisfacă nevoia de a învinge o greutate și de a mări totodată puterea cului asupra lumii și a rațiunii asupra *eului*. De sigur, copilul este înapt ca să conceapă această filosofie. Dar, la el, instinctele, sunt a tot puternice, ele dau naștere la nevoi la dorințe, la tendințe, la acțiuni care duc la întâmpinarea lui-mei exterioare o pipăie, o frământă, câte odată se lovesc de ea, încep iarăși, caută, aleg cum își alege hrana, animalul care are nevoie de ea pentru a-și stămpăra foamea, instinct fundamental, în relație intimă cu instinctul de a trăi și de a-și mări puterea. Dar, asemenea cum micul manifer găsește sânul mamei dăbuind, tot așa și copilul, mic de tot, își deschide ochii pentru a prinde privirea mamei ori învățătoarei sale și dacă găsește, în nevoia aceasta de protecție și de călăuză, satisfacția intimă pe care o aștepta nelămurit, ia obiceiul să se bucure de contactul spiritual al adultului, să vină la el, să-i aducă descoperirile lui, să-l

întrebe, să creadă în el. Pestalozzi — mai ales în scrisorile lui către Graves¹ a pus în lumină acest rol ne măsurat și slăvit al mamei.

Școala actuală a abusat de aceasta într'un mod antibiologic și antipsychologic, prin lecția colectivă impusă chiar mențior de 4—6 ani, prin predarea prematură și sistematică a ceturei a scrisului, a socotitului și a gramaticii, și egocentrismul adult, care deja prin antropomorfismul său naiv redusese pe Dumnezeu la chipul său, voia să modeleze după el și sufletul divin al copilului mic! Dar alături de uzul și abuzul pozitiv, ce să spunem de abuzul negativ al Dnei Montessori despre carența ori căruî învățământ, despre ne intervenția sistematică a adultului? Dacă ași fi un Bambino de 6 ani, povestile bunicii mele mi-ar conveni cu mult mai mult decât prezentarea cea mai meșteșugită a materialului didactic.

La 1905—1908 s'au născut metodele Montessori și Decroly. În 1900 s'au aplicat pentru prima oară metodele Școlii active. Și totuși se vorbește mult mai mult de cele dintâi decât de cea de au doua. De ce? Pentru același motiv care vrea ca milioane de școlari să mai fie victimele metodelor perimate ale empirismului didactic de ieri, ca mii de școlari să fie supuși binefacerilor problematice ale planului. Dalton, ca abia căte va sute de școlari să anlice, deformându-le simplificându-le și făcându-le sterpe, metodele Montessori și Decroly și ca puține zecimi să le aplice spre mulțumirea deplină a celor doi maestri care le-au creat: „cea mai mică efortare“. Școala activă prelinde o cunoștință adâncă teoretică și practică a psihologiei genetice, priceperea fenomenelor subtile a subconștientului, așa cum le-am expus în: „Progrès spirituel“ al meu; ea mai pretinde și intuiție, nu numai în domeniul ideilor abstracte, a teoriilor care sunt scheletul invizibil al realității multiple, dar încă, și mai ales în domeniul concretului, al viului: sufletele copiilor și lumea în sânul căreia ele sunt adâncite; în fine, mlădiere, simțul adaptării în sensul oportunității în semnificarea favorabilă a acestui cuvânt prevederea reacționărilor copilului, ca și prevederea mijloacelor pentru a satisface nevoile lui sufletești, aceste mijloace fiind scoase din lumea ambiantă așa cum se găsește și nu așa cum o visăm și așa — ni se pare — cum ar „trebui“ să fie. Nimeni nu este educator dacă nu asociază în sine tăria în pătrundere și mlădierea imaginației. Să adăugăm, iubirea, fără care nimic nu reușește, căci radiarea sufletească face minuni acolo unde tot talentul, toată inteligența, toată știința lumii, fără iubire nu ar ajunge la nimic constructiv. Prin asta spun destul că adevăratele școli active sunt și vor fi întotdeauna rare. Se va putea preciza rolul educatorului pentru ca dascălul, ostenit sau bolnav să facă acolo, pe cât să poate, mai puțin rău; se va putea selecționa chiar din

¹) Vezi în „Trois pionniers de l'Education nouvelle et l'atube de l'école sereine en Italie“ — paginile asupra compoziției libere și desenului liber.

școala primară, temperamentele paternele și maternelle cari promit în viitor educatori și educatoare prin vocație se va putea preciza și perfecționa materialul școlar auto-educativ care va îngădui munca individuală ori în mici grupe formate liber. Toate aceste nu vor împiedeca, ca „vulgarizatori” cu bune intenții ai Școlii active — asemenea ca bravul pedant Zillier față de metoda prea subită a dascalului său, Herbart — să propune să ordoneze și linieze ca o foaie de muzică, și în procedee comode, desideratele cele mai simpliste ale psihologiei genetice și ca o gloată de imitatori fără imaginație, bucuroși că nu au a înțelege, ceea ce rațiunea și intuițiunea lor, nu le permite să prindă în suflul copilului și în legile care îl guvernează, să se laude că fac „Școală activă” atunci când cel mult dacă au aplicat câte va din procedeele ei: Lucrul manual, colecție de eșantioane ori jocuri educative.

A numi Școală activă „metodele active” compromis nenorocit cu exigențele legilor școlare absurde, asta este pericolul, asta este cursa în care gustul pentru o sfortare mai mică face să cadă zilnic numeroși institutori.

Metodele active sunt un procedeu mai mult, un procedeu mai mult ca altele, pentru a face pe elevi să asimileze un program fixat înainte și ceea ce să chiamă în limbajul curent „materia de examen”. Bițele stomacuri!... Bițele erieri vreau să zic! și cum înțelege că le lipsește pofta de mâncare! Ei cer pâine, și li se dă pietre. Și cât de departe sunt metodele active, de școala activă autentică, unde mintea întregă a copilului — afectivitate, intelectualitate și voință — este luată în considerație; unde voința lui de trai, elanul lui vital sufletec, interesul lui spontan formează baza programelor și a metodelor; unde nimic nu e preconcepțuit, decât ceea ce se raportează la psihologia copilului și interesele dominante ale fiecărei vârste; unde munca individuală este pe planul întâia fiecărei înaintând după pasul lui, și unde munca colectivă, întrunește pe acei, cari sunt la acelaș punct și la acelaș subiect, prin faptul progreselor și intereselor lor.

Dacă Școala activă pregătită de J. J. Rousseau, de Pestalozzi, de biologia și psihologia modernă și de cadrul incomparabil a școalelor noi de la țară, a putut să se nască în 1900; dacă de atunci este pe drum de-a cuceri lumea, dacă și-a anexat — în intenție, mai mult decât în realitate, s'o mărturisim — state așa de întinse ca Austria, Rusia, sau Chile; dacă purificată și mărită, ea va deveni școala de mâine, aceasta nu se va datorî nici unui om, nici unui grup, nici unei națiuni, ci adevăratului ce-l poartă într'însa conformității ei cu marile legi ale vieții și ale spiritului pe care omul în mersul său dibuit spre lumină, le smulge zi de zi Necnescutului.

* * *

Cărțile pe care le-am scris despre Școala activă arată punctul de plecare comun al teoriei și al practicii, mai degrabă interpretarea lor.

Ceea ce ele nu spun este munca preliminară de experimentație a autorului, observațiile lui făcute în fața copiilor, timp de luni și de ani, când a vrut în mod experimental să descurce drumul înaintea libertății lor spontane și s'a reposedat adesea această libertate pe care le-a lăsat-o. Să-i fie permis să spue aci, nu ce această experimentație era necesară studiilor sale (această ar fi un motiv egocentric și criminal, dacă copiii ar fi trebuit să sufere după urma lui), ci că această libertate, în condițiile unde ea a fost realizată, a avut rezultate sufletești splendide. Condițiile au fost de doua feluri. Mai întâi în mod negativ, nici o stăvilă impusă din afară. Școala nouă la țară influența lui Hermann Lietz pentru care ori ce constrângere era o grozăvie¹⁾ și care totuși, prin self-governement organizat în „Statul său Școlar“ și prin influența sufletească personală obținuse ordinea voită și supunerea spontană a tuturor, la datoria colectivă; absența de ori ce program ori ce metodă și ori ce orar, care să fie impuse aceluia care cu grupul său de Elvețieni latini, realiza pentru prima dată Școala după *psychologia* genetică și *sonpaneitatea* copilului. Apoi, condiții pozitive, elevii fără de capricii și toane; un spirit de muncă, de cucerire a vieții stimulată prin mediul din școala lietziană, viziunea entuziastă a unui scop de atins; de a fi cineva în viață și de a însemna, fiecare după aptitudinile sale, ca reformator al lumii și purificator al vieții sociale și morale; iarăși viziune tot atât de limpede a lacunelor fiecărui din noi, și dorința nu mai puțin aprigă de a le împlini prin muncă; în fine, fără preget viziunea unei „culturi generale“, care singură ar face eficace eforturile singuratic, puterea totului revărsându-se asupra părții și acea a părții (— specializarea viitoare a copilului—) revărsându-se asupra totului. Puternică sugestie colectivă lucrând asupra grupului de copii. Condiții, rar realizabile la un acelaș grad. Dar condiții care au permis să presimțim ce va fi educația când descurcată de lanțurile autoritarismului coercitiv (— acțiune exclusivă din afară în năuntru — și a liberalismului excesiv — acțiune exclusiv din năuntru în afară —) școala se va inspira din trecut și din viitor, din tradiție și din progres din conștient și inconștient; din colaborația luminată a copilului crescut sănătos cu adultul pătrunzător!

Această metodă, care mai întâiu nu a avut nume, pentru că ne părea la toți ca expresia naturală a vieții libere, avântată spre cucerirea binelui și a adevărului și care a luat mai târziu numele de Școală activă, a fost aplicată la 250 de copii aproximativ, atât la Lietz, cât și la vechea școală Cămin de la Pleiade, apoi într'un mod mai constant într'o clasă mică la Bex. Această ultima experiență a fost povestită în capitolul III din „*Practica școlii active*“. Ea a constituit o sinteză între cerințele prezentului și acele ale viitorului, cerințele părinților îngrijiiți de pre-

¹⁾ A se vedea: „Trois pionniers de l'Education nouvelle H. Lietz, G. Lombardo Radice, F. Bakule. Paris. Flammarion.

parația examenelor, și de copiii deja deformați de școala de stil vechiu și totuși respect de personalitatea în formare: Program minimum, vizitarea instituțiilor, lecții ocazionale, lucrări obligatorii, muncă personală după alegere; lucrări libere, totul gradat după gradul de inițiativă, de putere de muncă, și de cinste la lucru a fiecărui elev. Acelaș compromis a fost încercat la Școala Internațională de la Geneva, care a avut ca adăpost primul an o modestă căsuță de țară, proprietatea autorului, apoi lăsând la acest adăpost pe cei mici și a roit în localuri mai veste. S'au spus aiurea, cum s'a încercat să se grupeze într'o echipă omogenă un corp profesoral, în genere puțin pregătit pentru munca lui. Exemplul școlii de la C. H. Bolt la Amersfort și acel al școlii de la Ermitage la Bruxelles descris în: *La liberte de l'enfant à l'Ecole active* (libertatea copilului în Școala activă) ne arată care sunt greutățile de un ordin exterior ce le întâlnește în zilele noastre, o școală particulară, față de școlile publice, bogat subvenționate și deci în stare să aconde gratuitatea învățământului primar, și pentru gradul secundar o taxă școlară extrem de redusă; binefacere publică, dacă școala este întemeiată pe nevoile psihologice ale copilăriei și ale adolescenței, și grav pericol dacă monopolul de fapt acopere o marfă pedagogică contrară legii științei și a bunului simț. Dar speranța este dârză când simțim că avem viitorul pentru noi. Probă este Școala activă la Geneva la 20 Aprilie 1928 și de care am vorbit la începutul acestor linii.

Metoda științifică procedează prin etape succesive: observații, ipoteze, verificare și lege. Prima și a 3-a ne îndreaptă spre o diferențiere a cunoștinței globale ori intuitive. Cea de a doua și ultima la o concentrare sistematică. Experiențele mele în școlile noi, s'au sprijinit pe spontaneitatea copilărească pentru că observația ne descoperă motivele secrete ale instinctelor și ale tendințelor. Cursurile mele la Universitatea din Geneva, de la 1909, apoi la Institutul J. J. Rousseau și la Școala Studiilor sociale, pentru femei, au servit la o primă elaborație a observațiilor făcute și la construirea ipotezelor de activitate care s'au dovedit rodnice. Din aceste cursuri au eșit 2 serii de lucrări: teoretice: (Education constructive, educația constructivă) și practică: (*L'Ecole active*, (școala activă) *La Pratique de l'Ecole active*, - practica școlii active, *L'Autonomie des écoliers*, - autonomia școlărilor) acestea sprijinite de monografii, drept exemple (*L'aube de l'Ecole sereine en Italie*, - zorii școlii senine în Italia. - *La liberte de l'enfant a l'Ecole active*, - libertatea copilului în Școala activă. - *Trois pionniers de l'education nouvelle* - Trei pionieri ai educației noi). Dar observația și ipoteza cereau verificarea prin alți cercetători și experimentatori.

Intr'asta Biroul internațional al Școlilor noi (B. I. E. N.) creat de mine în 1899, sub îndemnul lui Edmond Demolins sociologul francez, întemeietorul școlii de la Roches, a putut să facă servicii. Să facă să se experimenteze în alte școli ceea ce reușise într'una din ele, să compare prin anchete, ceea ce se

făcea în cele câteva sute de „laboratorii ale pedagogiei viitorului“ cum le numea D-ru Cecil Reddie creator în 1889 al primului dintre aceste laboratorii, aceasta era un frumos program. El nu a fost decât în parte îndeplinit. Chiar din 1926, Biroul internațional al „Școlilor noi, a fuzionat cu noul „Biroul Internațional de Educație“, creat în Decembrie 1925. Acesta a absorbit partea de documentație și de difuziune, devenită prea grea pentru umerii unui singur om. Lucrarea de anchete a găsit un câmp mai roditor în școlile renovate: Clase experimentale a școlilor publice, școlile țărilor unde legislația a introus într'o măsură mai mult sau mai puțin largă principiile Școale active. Și astfel scopul inițial al B. I. E. N.: care a fost de a stabli o legătură de ajutor mutual între Școlile noi de la țară, se găsește redus la foarte puțin lucru. Trebuie atribuită această înfrângere relativă condițiilor vieții prea grele a școlilor particulare novatoare, fie în țările unde statul el însuși s'a arătat novator, fie în acele unde statul nefiind novator, nici publicul nu este astfel și unde febra examenelor — cheie care deschide ușa pozițiilor sociale de învidiat — îndeamnă părinții să pretindă respectul vechilor programe și vechilor metode, uitând cuvântul adânc: *et propter vitam, vitae dismere causas!* Dacă adăugăm la aceasta, surmenajul cronic al celor mai mulți directori de Școli noi, greutatea recrutării profesorilor în școlile private, raritatea profesorilor competenți din punctul de vedere al psihologiei genetice și al pregătirii profesionale la metodele școalei active, se va înlege că Școala activă întâmpină greutatea ca să trăiască. Puține sunt acelea unde domnește în corpul profesoral, un adevărat spirit de echitate socială: colaborare, înțelegere, subordonarea fiecăruia scopului comun. Cele câteva talente izolate care strălucesc acolo, devotațiile splendide care se uzează, sunt de laudat: în cercul restrâns al influenței directe de la suflet la suflet, aceste sunt admirabile exemple: dar pentru știință sunt pierdute.

Numai instituțiile unde programe, metode, profesori și direcțiune sunt în serviciul Școalei active bine înțeleasă și bine aplicată, pot servi de câmp de investigații, emulii de știință; numai acolo el poate să observe, să deducă, să conchidă, să sugereze ameliorări și să contribuie la stabilirea acestei „Technice a Școalei active“, pe care o dorim din tot sufletul și ale cărei temelii „Educația constructivă“ caută să le așeze. Chiar de acum noi întvedem soluția școalei viitorului în 4 moduri de acțiune conjugată, deșpre care multe exemple ne probează eficacitatea și: „produsul sufletesc“ — (dacă aceste doi termeni nu sunt prea nepotriviiți, fiind împerechiați). Noi împrumutăm descripția acestei soluții cărtei *La liberté de l'enfant à l'école active*, descrisă unde să găsește încercarea făcută în 1924 și 1925 la Școala internațională de la Geneva.

1. *Munca individuală standardizată* care ia ca subiect „technicele“: socotitul, limba etc. Ne inspirăm pentru aceasta de cărțile gradate ale lui Washburne dar mai ales de fișele de lucru ale D-nei Alexander-Deschamps. Munca individuală poate — as

spune chiar că trebuie — să fie în raport cu munca colectivă organizată totodată regulându-se după nevoile și aptitudinile fiecărei individualități.

2. *Munca colectivă organizată* unde, ca la Dr. Decroly, se pune în comun documentația și resursele fiecăruia unde se elaborează subiectul la ordinea zilei, și unde profesorul poate să aducă în discuție împlinirea inapreciabilă a experienței și pătrunderii sale.

3. *Muncă individuală liberă* unde copilul face cercetări și le coordonează singur fie pentru lecția colectivă (muncă personală), fie pentru el însuși (muncă liberă). Ocupațiile rubricelor 1 și 3 pot să alterneze; ele se plasează în genere în primele ore ale dimineții. e

4. În fine, *munca colectivă liberă* unde copiii sunt lăsați de capul lor și iau decizii comune. Aceasta este „project method“ a lui John Dewey și Ellsworth Collings: Ordinea școlii, selfs government, lucrul manual, vizitări în afară, preparații de piese de teatru reprezentate pe rând în fiecare săptămână de fiecare clasă, pentru toate celelalte, ori de serate, pentru părinți, expoziții, vânzări, acestea sunt activități libere care s'au născut din mediul însuși al elevilor.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De la 1921 Liga internațională pentru Educația nouă a venit să culeagă rodul cercetărilor făcute de la 1900. Ea a căpătat o difuziune imensă. Psihologia genetică, necunoscută acum 20 de ani când îi dedicam un prim curs la Universitatea din Geneva vede, deschizându-se pentru dânsa catedre de la Universitățile și școlile normale din toate țările. Școala activă în formele multiple: — centre de interes, ori „complexe“, cum le numesc în Rusia, autonomia relativă a școlărilor, cooperării școlare, etc., își vede principiile admise în legislația mai multor țări. Câteva din desideratele ei sunt introduse pe lângă măsuri de tranziție pe care psihologul le consideră retrograde, în noile legi școlare ale unor țări „clasice“, Franța și Italia, spre exemplu¹⁾.

Prin congresele biannuale, prin revistele ei proprii, și numeroasele reviste care îi sunt afiliate, prin grupurile și secțiunile ei naționale în mai multe țări, în fine prin membrii ei aparținând la 44 de nații, Liga internațională pentru Educația nouă are la spatele ei o muncă admirabilă, înfăptuită fără mijloace bănești numai prin devotamentul fondatorilor și membrilor săi. Să adăogăm că dacă statele și particularii îi vin în ajutor — căci munca ei, ca aceea a Biroului internațional de Educație devine covârșitoare — ea are în fața ei o muncă nu mai puțin măreață. Căci dacă Școala activă este expresia științei și a bunului simț în educație, dacă soarta copilăriei și adolescenței de azi condiționează soarta lumii de mâine, ea nu este altceva

¹⁾ Voir pour l'Etude nouvelle, Fevner 1927

decât cheia viitorului, care este ținută de părinți, de profesori și de oameni de stat cu pătrundere. Ei să aleagă: ori o decădere a rasei albe și a civilizației occidentale, ori o reînnoire care nu se poate concepe fără o efortare aprigă spre adevăr, spre sănătate, spre cultura morală, spre echilibrul sufletesc a personalității, spre dreptatea socială, spre cooperarea și solidaritatea omenească, și aceasta mulțumită formării unui tineret scutit de erorile trecutului și orientat spre triumful spiritului asupra materiei.

Adolphe Ferrière.

Cronică.

Pedagogul Adolphe Ferrière.

Lumea școlară din orașul Cluj a avut rara plăcere sufletească de a ascultă două conferințe, ținute în zilele de 14 și 15 Noembrie de către domnul A. Ferrière, pedagog elvețian cu renume mondial.

Domnul Ferrère este directorul biroului internațional de educație și vicepreședintele Ligei intrnaționale pentru Educație nouă din Geneva, care urmărește să realizeze o cooperare cât mai strânsă între ducătorii diferitelor grade de învățământ, de altă parte între părinți, educatori și toți oamenii luminați.

Scopul acestei lige, prin congresele ei internaționale, mai este ca toate realizările minunate pe teren școlar să nu rămâie izolate și necunoscute, ci dimpotrivă, să fie împrăștiate în lumea întreagă.

În prima conferință, d. Ferrière a arătat munca admirabilă a fondatorilor și membrilor celor două organizații din care face parte și a stăruit asupra înțelesului școlii active și mai ales a metodelor de lucru din aceste școli.

Cu convingerea savantului, d. Ferrière a spus că școala activă pregătită de Rousseau și Pestalozzi și de cercările biologiei și psihologiei moderne, va deveni școala de mâine. Aceasta nu se va datorî nici unui om, nici unui grup, nici unei națiuni, ci *adevărului* ce-l poartă într'însa și faptului că această școală e în conformitate cu marile legi ale vieții și ale spiritului, legi pe care omul în mersul său dibuit către lumină, le smulge pe zi ce trece necunoscutului.

În a doua conferință, d. Ferrirère a vorbit despre „Metoda centrelor de interes în învățământ“, metodă care se folosește în „Casa copiilor“ care funcționează la Geneva, ca școală de aplicație a Institutului de educație „J. J. Rousseau“.

Rezultatele obținute, folosind această metodă, sunt uimitoare.

A stăruit asupra faptului că și copiii ca și noi adulții, fac parte din una din următoarele categorii sau tipuri: senzorial, imitativ, individualist-intuitiv și rațional, că educatorii înșiși aparțin unui tip sau altul, și deci că ei trebuie să țină seamă de realitate și prin procedeele ce întrebunțează să urmărească nivelarea sufletelor

incredințate lor spre formare, nivelare de cele mai multe ori asemănătoare tipului căruia aparține educatorul.

Cei care am ascultat expunerea convingătoare, documentată cu atâtea exemple luate din lumea școlară, ne-am întărit convingerea că interesul copilului este pârghia de ridicare a învățământului și la noi.

Cele două conferințe ale ilustrului pedagog au fost o adevărată revelație pentru oamenii cari văd ridicarea omenirii printr'o școală pusă pe baze în conformitate cu legile psihologiei genetice. Și când ne gândim că toate reformele noastre școlare de până acum, în frunte cu bacalaureatul nostru, stau la antipodul acestor idei!

Domnul Ferrière termină cu dorința fierbinte ca și țara noastră să se adauge celor 44 de nații, cari fac parte din Ligă, să dăm și noi o mână de ajutor în munca covârșitoare și atât de măreață a acestei instituții. De altfel, în București s'au și pus bazele unei secțiuni românești, care să se afilieze la Liga și la Biroul Internațional din Geneva.

Suntem recunoscători d-lui A. Ferrière precum și d-lui profesor dr. Vladimîr Ghidionescu, vechiu prieten al marelui pedagog și „Asociației învățătorilor”, cari au înlesnit ca acest suflet de elită să-și expună ideile sale întemeiate în înaintea publicului din acest oraș.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A. I.

Trei documente adânc grăitoare. Președintele Asociației regionale din Bucovina, Dl Ion Țigără a fost pedepsit cu cenzură pe 15 zile, din cauză că Asociația a trimis Ministerului Instrucțiunii următoarea motiune referitoare la încadrare, care a fost votată în ultima adunare generală:

-- „No. 27 din 30 Aprilie 1928. Cătră Ministerul Instrucțiunii din București. Învățătorimea din Bucovina intrunită azi la 21 Aprilie 1928 la Cernăuți în adunare generală respinge decizia Ministerului Instrucțiunii publice No. 6437—28, luată în urma procesului-verbal dresat la 14 Decembrie 1927, fiindcă învățătorii semnatori ai procesului verbal amintit n'au avut alt mandat, decât a cere respectarea deciziei din 10 Martie 1927, No. 36.522, care decizie regula încadrarea învățătorimii din Bucovina în conformitate cu legea din 1924, art. 224 și fiindcă decizia ministerială No. 6437—28 nedreptățește o mare parte a învățătorimii din Bucovina.

Având în vedere această motiune, ne permitem să vă rugăm să binevoiti a dispune cele de cuviință ca încadrarea corpului didactic primar din Bucovina să se facă în conformitate cu dispozițiunile deciziei No. 36.522 din 10 Martie 1927.

Președinte, (ss) I. Țigără.   Secretar, (ss) V. Boca.

Despre această pedepsire a fost încunostiințat revizorul școlar al județului Rădăuți cu ordinul Insp. XIV, No. 10819/28 din 23 Iunie 1928, care are următorul cuprins:

Domnule Revizor !

Vă facem cunoscut că Ministerul cu ord. No. 61.371 din 1 Iunie 1928 în urma adresei Asociației Regionale a Corp. did. prin. din Moldova de sus în Cernăuți, No. 27—28, prin care comunică că învățătorimea din Bucovina întrunită la 21 Aprilie a. c. în adunare generală respinge decizia Minister. No. 6437/28, aplică cenzura pe 15 zile d-lui Tigără, președintele Asociației, fiindcă întreține o atmosferă de agitație printre învățători.

Comunicați celui în drept.

Inspector-șef, (ss) Hiuț. Șeful Serviciului, (ss) Ștefaniuc.

Discutându-se această pedeapsă în ședința comitetului regional ținută în ziua de 10 Septembrie 1928, s'a trimis Ministerului Instrucțiunii următoarea adresă:

Domnule Ministru !

Comitetul nostru, întrunit în ședință în ziua de 10 Sept. 1928, luând la cunoștință ordinul Dv. No. 61.371 din 1 Iunie 1928, prin care i-ați aplicat președintelui Asociației, d-lui Ioan Tigără, cenzura pe 15 zile, pentru că V'a comunicat moțiunea referitoare la încadrarea învățătorimii, votată în ultima adunare generală, cu onoare Vă roagă să binevoșiți a reveni asupra acestei pedepse, anulând-o, și să dispuneți, conform art. 144 al Legii învățământului primar, cercetarea chestiunii din partea d-lui inspector regional, ca să se constate cum au decurs desbaterile adunării.

Vicepreședinte., (ss) N. Simionovici   Secretar, (ss) V. Boca.

Membri, (ss) Ștefan Percec,   (ss) Iancu Gherman,

(ss) L. Ropecan,   (ss) Teofil Reus,   (ss) A. Clain.

Am reproduș aceste 3 documente adănc grăitoare după rev. învățătoarească „*Voința Școlilor*” din Cernăuți spre a se vedea cum sunt tratați conducătorii organizațiilor învățătoarești, când îndrăsnese să prezinte autorităților școlare drepturile legitime a învățătorilor din ținuturile alipite. Celace s'a întâmplat colegului și protinului bucovinean I. Tagără, sub altă formă se petrece și cu conducătorii învățătorilor din Ardeal.

Expoziția cărților didactice din învățământul primar.

Institutul Pedagogic Român de sub conducerea eminentului nostru profesor dl G. G. Anonescu a avut fericita idee de a organiza la Biblioteca Pedagogică a Casei Școlalelor din Str. V. Emanuel III No. 11. o expoziție frumoasă a cărților didactice din învățământul primar. Pentru buna reușita a avut concursul marilor edituri de cărți școlare ca: *Alcalay, Ancora, Cartea Românească, Cultura Românească, Scrisul românesc, Sorec* etc. Expoziția a stat deschisă de la 26 Sept. până la 7 Oct. în orele 9-12 și 3-5.

Din aceia ce a fost expus Institutul Pedagogic Român a putut stabili și o statistică foarte interesantă, din care reese că sub raport economic și industrial pentru anul școlar 1928—1929 găsim în cele 7 clase a cursului primar 4.644.000 cărți lucrate de 320 autori cari reprezintă o valoare de 138.899.000 Lei.

Sub raport pedagogic, părerea Institutului este că: „*printre manualele de curs primar se găsesc destule, care nesocotesc complet multe din cele mai elementare principii pedagogice*” cuprinzând „*expuneri ce nu pot fi înțelese de elevi; grucuri spălăcite și în neconcordanță cu textul și mai ales o limbă schimonosită*”.

Această sentință anunțată de supremul nostru for pedagogic, are autoritatea de a confirma cauza decadentei culturale în care se zbate învățământul nostru primar. Pentru o bună selecționare a cărților noastre didactice ar fi de dorit, ca Institutul pedagogic român în urma mijloacelor intelectuale de care dispune din puzderia milioanei de cărți cari ca nește lăcuste au inundat viața noastră școlară, să aleagă pe cele superioare cari întrunesc condițiile științifice a pedagogiei moderne, recomandându-le învățătorimei române. Toate celelalte să fie trecute la index, ca manuale fără nici un rost, bune de așezat între anticități muzeale ce au rolul de strângerea de material didactic. În felul aceasta credem că s'ar face cel mai real serviciu școlai și învățământul românesc, iar o seamă de autori incurcă lumea s'ar deda cu alte indeletniciri mai potrivite firei și temperamentului ce-i stăpânesc.

Conferință cooperatistă. În zilele de 20 și 21 Sept. s'a ținut în aula primăriei din Cluj, o conferință cooperatistă, — la care au participat vre'o 100—150 de delegați a celor 6 federales de pe teritoriul Ardealului și Banatului. Între cei prezenți am putut distinge și câțiva colegi distinși din rândurile noastre cari s'au specializat bine în ramura cooperăției: între aceștea amintim pe *Oct. Pop* din Vad, *Augustin Șandru* din Viștea de jos, *Ioan Pescariu* din Mănăstur, *Vasile Morariu* din Ludoș, *Gheorghe Uilăcan* din Hodae și alții cari ne-au scăpat din vedere.

În cele 2 zile s'au discutat rostul cooperăției, în noile teritorii, și s'a stabilit normele de manevrare a capitalului de care dispun. S'au ținut și 3 conferințe instructive din partea Dlor *Vidrișan* directorul federației „Zorile” din Ludoș, precum și din partea D-lor *N. Ghiulea* prof. universitar și *Mihail Șerban* rectorul Academiei de agricultură.

La sfârșit s'a votat și o motiune constatătoare din trei părți. Una care privește Statul român, alta care se adresează Centralei băncilor populare și a treia pentru Băncile capitaliste.

Această conferință cooperatistă o socotim ca un frumos început, care ar fi de dorit să se repeteze în fiecare an. Iar de altă parte ne-am bucura dacă la această organizare economică am vedea angajați cât mai mulți colegi învățători, ajutând cu un și mai mare efort desrobirea economică a țărânilor române.

Invățătorii premiați de Astra. Ca și în trecut așa și acum „Astra” noastră culturală a răsplătit munca invățătorilor, cari s'au distins în instruirea analfabeților. Ne facem și noi o plăcere a-i arăta în acest loc cu numele:

1. George Popa, inv. în comuna Bârsău, jud. Hunedoara; 2. Andrei Szabo, inv. dir. în Vișeu de mijloc; 3. Sever Silca, inv. la școala de ucenici, Sibiu; 4. Petru Popa, inv. în Senereuș, jud. Târnava mică; 5. Ioan Oancea, inv. Zdrăpți; 6. Ioan Georgescu, inv. dir. Vurpăr; 10. Ștefan Mureșan, inv. dir. Richișul; 11. George Ludu, inv. dir. Tâlmaci-Firma; 12. P. Utan, inv. dir. Vad, jud. Maramureș; 13. P. Codrea, inv. Vad, jud. Maramureș; 14. Iuliu Todoran, inv. Bia; 15. Maria Pușcaș, inv. Bia; 16. Vasile Nosa, inv. Hida; 17. Ionel Turcu, inv. Hida; 18. Lia Moldovan, inv. Hida; 19. I. Șindru, prețor și președ. despă. Ozun; 20. Gavrilescu, notarul comunei Ozun; 21. I. Molnar, inv. în com. Ozun.

Invățătorii basarabeni, din despărțământul Cetatea Albă premiați de „Astra” în anul acesta: 1. Emil Baidan din Bairamcea; 2. Mihalache Popa din Caira; 3. Neonila Isaico din Caire; 4. Gh. Nistor din Olănești; 5. Nicadru Arpentie din Olănești; 6. G. Tușanu din Volintiri; 7. Mihail Velev din Dunăreanca; 8. C. Constantiensu din Iserlia; 9. Ion Oprisanu din Deleni; 10. P. Beduhovschi din Hagider; 11. D. Iacobici din Sărăria; 12. Grigore Terimicioi din Sărăria; 13. Dumitru Tănăsesc din Sărăria; 14. Gh. Corgoja din Volintiri; 15. Mihail Bancov din Nicolaenii Noi.

Iar de altă parte indemnăm invățătorimea a continua cu stăruință munca pentru stărpirea analfabetismului, o atât de rușinoasă pată a neamului nostru.

Chemarea către invățătorii României. De vreme îndelungată ne străduim să concentrăm sufletul întregii invățătorimi în jurul unei Asociații, care să nu fie numai un simbol, ci o puternică forță organizată și activă în slujba școalei poporului și a culturii naționale.

Până astăzi însă, cu toate silințele desfășurate de aproape trei decenii, marea Asociație unitară, sub al cărei steag să fie strânsi, până la unul, invățătorii țării, nu este încă o realitate.

Ambiții călăuzite, adesea de mobile străine de interesele superioare ale școalei și slujitorilor săi, slăbiciunea spiritului de solidaritate, fără care nimic temeinic nu se poate realiza, nepăsarea vrăjmașă cea mai neîmpăcată a faptei rodnice și durabile — au stat mereu în calea înfăptuirii ei.

Toate acestea însă trebuie să se sfârșească și invățătorimea e datoare să deschidă drumul nou de spornică activitate, pentru școală și pentru cultura poporului.

Tăria noastră se întemeiază pe capacitatea noastră profesională, pe munca noastră perseverentă, pe spiritul nostru de solidaritate și de ordine și de înțelegerea adâncă a luptei ce suntem datori să desfășurăm pe terenul național-cultural, pentru întărirea României întregite.

Pe aceste temeuri și pentru dobândirea tuturor posibilităților care să facă din învățătorime cea mai formidabilă unealtă de ridicare concentrată a unanimității învățătoresți este marea chemare a vremii.

Ne-o poruncește înaintașii învățământului pentru popor — cari s'au străduit să ne lumineze calea către cultură și civilizație.

Ne-o impun cele două mari comandamente ale zilelor noastre: muncă și creație.

Ne-o cere un neam întreg care a doua zi după realizarea unității sale naționale și politice, vrea să-și afirme în lume puterile geniului său creator și să-și cucerească un loc de cinste în rândurile umanității.

Chemăm deci pe toți învățătorii României, bătrâni încărungiți în nobilă trudă și tineri încălziiți de flacăra misiunii să intre în organizațiunea Asociației noastre generale lăsând, la intrare, toate preocupările străine de școală și profesiunea noastră.

Să nu rămână nici un învățător al neamului departe de altarul unde se va zămislî unitatea sufletului învățătoresc și viitorul națiunii.

Ar fi, din partea aceluia, o lipsă de conștiință și o dezertare dela datorie.

Numai dacă vom fi o putere organizată, în serviciul culturii, vom fi în măsură să cerem și să dobândim toate mijloacele necesare, pentru a fi puși în putință să ne îndeplinim nobila misiune — care iese din cuprinsul intereselor noastre profesionale și intră deodreptul în cadrul larg al marilor interese naționale.

Cu credință în măreția idealului ce urmărim, cu hotărârea de a nu da înapoi până la izbândire, să pornim cu entuziasm la acțiune și organizare pe tot cuprinsul pământului românesc, închegând, în fine, visul generațiilor trecute și cea mai frumoasă înfăptuire a generației noastre.

(ss) *Vasile Păunescu, D. V. Țoni, Leon Mrejeru.*

Praznicul Dobrogei. În ziua de 28 Oct., cărmuirea țării noastre a prăsnuit la Constanța 50 de ani dela unirea Dobrogei cu țara mama. — Aceasta s'a întâmplat la 1878 sub glorioasa domnie a regelui Carol, I care după biruințele dela Plevna, Rahova, Smârdan și Vidin a arătat străinătății că România e vrednică să trăiască ca țară liberă purtând titlu de regat. Tot vitejia ostasului român ne-a lărgit hotarele țării cu mica Dobrogea pământul sterp și sărac dela gurile Dunărei. - Și astfel această țărișoară după o stăpânire de 500 ani din partea turcilor ajunge din nou sub stăpânire românească, după cum fusese pe vremea lui Mircea cel Bătrân.

Domnitorul Carol cu mintea sa cea luminată a știut prețui acest pământ scump.

Spre a-i pecetlui legătura cu țara mamă ridică falnicul pod dela Fetешti și Cernavoda. Iar pentru dezvoltarea comerțului românesc construiește mărețul port dela Constanța.

După războiul balcanic în 1913 prin pacea dela București granițele Dobrogei se împing mai spre Sud cu încă 2 județe Caliacra și Durostor. Prin acest pământ nou mai câștigăm pitorescul oraș, *Balcic*, care pentru clima sa dulce începe să devină unul din cele mai căutate orașe de mare.

Că Dobrogea are actuala ei stare și înfățișare mult mai bună ca la preluare avem mare vrednicie și noi ardelenii. Mocanii noștrii stăpâni de turme mari de oi cunoșteau pământurile Dobrogei din vremea stăpânirii turcești. Devenită Dobrogea a noastră mulți și-au vândut turmele și și-au cumpărat pământul devenind proprietari și întemeietori de gospodării. Acești noi cetățeni i-au împrumutat timbrul românesc (în locul celui turco-tătaro-bulgar) -- care face să ne-o asigurăm pe veci.

Sărbătoarea semicentenarului ne-a arătat progresele ce le-a făcut Dobrogea în ultimii 50 de ani sub stăpânirea românească. În aceiași vreme însă bărbați cu durere față de pământul țării noastre au arătat și neglijențele de niertat pe cari noi le-am îngăduit față de acest pământ străbun. Din acest prilej au răsărit și câteva opuri de seamă scrise de bărbați erudiți, ca: *I. Simionescu, Apostol D. Culea, Dr. C. Brătescu și M. Lascaron Moldovan* pe cari le recomandăm învățătorilor noștrii în alt loc al revistei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dezideratele congresului dela Galați. 1. Să se restituie învățătorilor de toate gradele sumele cari li-au fost oprite pe anii 1927 și 1928 prin călcarea legii armonizării.

2. Incadrarea învățătorilor în legea armonizării să se soluționeze astfel:

înv. ajut. tip 4 . . .	175 lei aur
înv. prov. tip 6 . . .	250 lei aur
înv. def. tip 7 . . .	300 lei aur
înv. gr. II tip 8 . . .	350 lei aur
înv. gr. I tip 9 . . .	400 lei aur

3. Incadrarea s'ar mai putea face în raport cu salarizarea prof. sec., dându-se înv. gr. I 80% din sal. prof. sec. def. (tip. 12 . . 580 lei aur) și scoborând cu câte o treaptă în scara tipurilor de retribuțiune ale legii armonizării pe fiecare din celelalte grade ale învățământului primar.

În acest caz:

înv. gr. I s'ar incadra la tip 10 . . .	460 lei aur
înv. gr. II s'ar incadra la tip 9 . . .	400 lei aur
înv. def. s'ar incadra la tip 8 . . .	350 lei aur
înv. prof. s'ar incadra la tip 7 . . .	300 lei aur

4. Gradațiile corpului didactic să facă parte integrantă din salar, precizându-se în lege că gradațiilor li se aplică același coeficient ca și salariilor.

În ce privește numărul gradațiilor, cerem, ca până la sfârșitul carierei, după fiecare 5 ani de funcționare, învățătorul să primească în mod automat o nouă gradatie. Fiecare gradatie va reprezenta 25% din salariul de bază.

5. Recunoscându-se necesitatea imperioasă a unei grabnice ridicări culturale a poporului nostru, corpul didactic să fie salarizat cu coeficienții acordați magistraților și ofițerilor.

6. Retribuțiunea corpului didactic să ajungă la paritate aur în maximum doi ani.

7. Să se plătească și învățătorilor rurali suplimentul de locație urban II (10%), așa cum se plătește magistraților cari domiciliază în comune rurale.

8. Să se acorde directorilor de școală primară o diurnă de 75 lei aur lunar la școalele cu până la patru clase și de 100 lei aur lunar la școalele cu până la șapte clase.

9. Conform art. 16 din statutul funcționarilor publici și art. 28 din legea armonizării să se plătească învățătorilor diurne de deplasare pentru orice deplasare, făcută în interes de serviciu sau ordonanță.

10. Învățătorilor să li se plătească orele suplimentare, calculându-se prețul unei ore după întreaga sumă pe care o primește salariatul și fixându-se numărul orelor obligatorii la 28.

11. Să se plătească suplimentele de familie, conform legii armonizării.

12. Pensile corpului didactic să fie egale cu salariul de activitate al gradului respectiv. Pensionarea să se facă indiferent de vârstă, după 30 ani de serviciu.

Chestiuni curente.

1. Învățători înaintați pe loc, recrutați după legea veche dinainte de războiu, cer să fie asimilați în grad, fără alte inspecții, cu învățătorii de gradul I de azi.

2. Preoții-învățători să fie retribuiți cu jumătate din salariul primitor al gradului cu care servesc în învățământ.

3. Ministerul instrucțiunii să înlesnească funcționarea băncilor învățătorești județene, autorizând ca depunerile pentru capitalul social și împrumuturi să se facă prin rețineri din statul de salar.

4. Toți învățătorii din toate ținuturile alipite, cari au obținut diploma de învățător și numirile în învățământ în baza legilor respective din acele provincii și au avut la promulgarea legii învățământului primar (1924), 3 resp. 6 și 12 ani serviți în învățământ, să fie încadrați în gradul de învățător definitiv respectiv gr. II și gr. I cu data de 1 Septembrie 1924, data punerii în aplicare a legii noi; urmând apoi, ca toți aceștia, la împlinirea a 6 resp. 12 ani să fie înaintați în mod automat la gr. II și I, fără nici o restricțiune, adecă fără examene de înaintare și inspecții speciale. Diferența de salar, care rezultă din această neîncadrare în dauna învățătorilor din provinciile alipite și care ar atinge suma de aproximativ 16 milioane lei, să fie restituită celor păgubiți.

5. Să li se socotească învățătorilor din provinciile alipite dublu la pensie anii petrecuți în războiu în armata rusă și austro-ungară.

6. La art. 77 din noua lege a pensiilor să se adăogă următorul alineat: „Deasemenea se acordă a face vărsămintele salariului primit și pentru funcționarii cari au fost plătiți de comunele rurale și cari azi sunt titulari“.

Congresul își însușește și următoarele deziderate, votate de congresul general dela Cernăuți (1926).

a) Sporul de 50% ce se acordă învățătorilor cari profesează în județele eteroglotte să se calculeze la întreaga sumă primitoare. Acest spor să se acorde și învățătorilor cari funcționează în centre mari sau industriale, unde viața e mai scumpă decât în alte părți ale țării.

b) Salarul să se plătească la 1 ale fiecărei luni.

c) Gradația de rășboiu să se acorde și tuturor învățătorilor mobilizați sub orice formă și ori unde și-ar fi exercitat serviciul în campania 1916—1918 și tuturor normaliştilor absolvenți ai școalelor normale în Iulie 1916, cari n'au putut să-și ia posturi în învățământ la timp din cauza rășboiului; tuturor învățătorilor cari au fost în campanie la „Crucea-roșie“; tuturor suplinitorilor cari au făcut campania, fiind în învățământ numai suplinitori, dar cari după campanie au devenit titulari.

Această dispoziție să se întindă și asupra provinciilor alipite, începând cu anul 1914.

d) Asistența pentru boale grele, cazuri forțate, împovărări familiare, să fie în sarcina Ministerului și a unei case de asistență, care să funcționeze pe lângă asociațiile județene.

e) Să se întemeieze căminuri în centrele universitare pentru învățători.

f) Fiii de învățători, cari urmează la școalele secundare, să fie scutiți de taxe școlare.

g) Să se formeze căminuri pentru învățători în toate stațiunile balneare și climaterice mai însemnate din țară.

h) Invățătorii titulari din comunele rurale să fie împroprietăriți în comunele respective.

i) Invățătorilor, cari au fost împroprietăriți și apoi șterși depe tablourile de împroprietărire pe motivul transferării în alte comune și deposedați de loturile cu cari fuseseră împroprietăriți, să li se dea loturile de cari au fost deposedați.

j) Invățătorii urbani să fie deasemenea împroprietăriți cu terenuri pentru locuințe în orașele unde funcționează și să fie ajutați în scopul de a-și face locuințe.

l) Invățătoarele cari au servit în timpul la „Crucea-roșie“ să fie și ele împroprietărite.

m) Deasemenea să fie împroprietărite și toate învățătoarele ai căror bărbați n'au fost împroprietăriți.

n) Să se aplice legea, art. 159, par. 3, în cece privește împroprietărirea.

o) Să se acorde corpului didactic reducerea de 75% pe C. F. R., așa cum o au și ofițerii.

Propaganda culturală. În ziarul „Curentul” Anul I No. 288 din 31 Oct. 1928 fruntașul scriitor Dl. **Cezar Petrescu** scrie un judițos articol: „*Un alt bir Cartea*”, din care reținem și noi partea finală, care reprezintă o scenă adevărată petrecută în Basarabia. O redăm și noi așa cum a prins-o maestrul ziarist. *Iată-o:*

Nu știu care confrate întâlnește un car încărcat cu cărți, pe unul din drumurile basarabene. Deasupra carului, cocotat un jandarm.

— Ce e cu cărțile astea? întrebă nedumerit confratele.

— Sunt cărți culturale, domnule! Avem ordin să le edsfacem și ne-au mai rămas câteva sute.

(Vedeți bine, era un stoc de lichidare).

— Și cumpară oamenii? se interesează curios confratele.

— Nu prea... Dar *trebuie* să cumperi. Avem ordin! Unii dau cinci lei, alții dau zece; din bucați, tot te vîdem...

— Cum: „unii dau cinci lei, alții zece? Ai cărți atât de ef-tine? Cumpără oamenii tovarășe, câte 2—3, o carte?” se miră intrigat omul nostru.

— Ei așa! Mai simplu, domnule! Dă cinci lei, potrivește din ochi, rup filele, și-i dau și eu din carte, ca de cinci lei. Dă zece, îi dau de zece! Ți-am spus, domnule că vînd cărțile „din bu-căți” dacă nu putem face altfel!...

Cu asemenea cărți, „din bucați”, se făcea popaganda cultu-rală, sub ocrotirea d-lui dr. Angelescu și cu concursul atât de eficece, al jandarmului român.

† Ioan Ganea.

Destinul dascălului român e *mai crud* decât a altor muri-tori. Zilele noastre sunt mai scurte, anii vieții mai puțini, fiind-că slujba noastră grea ne istovește puterile înainte de vreme. Moartea vine pe neașteptate și cum sănătatea ne e zdruncinată, nu o mai putem alunga dela căpătâiul nostru. Unul pe altul ne chemăm în negrul abis al putreziciunii. Așa au plecat în jud. Făgăraș colegii *I. Farcaș* din *Ileni*, *G. Pop* dela *Mărgineni*, *T. Nemeș* din *Voila*, *I. Recean* din *Recea*, *I. Stănulețiu* din *Sercaia* și *I. Hașu* din *Breaza*.

Toți s'au dus, pentruca lor să le urmeze și fratele nostru *Ioan Ganea*. Toată lumea îl știa zdravăn și sănătos. Până eri alaltăcri nestingherit de nimic și-a văzut de slujba sa. Să sim-țea bine în mijlocul alor săi, pe cari îl știa mulțumiți cu soartea ce le-a croit. Zile plăcute a petrecut cu ei acum când vacanța cea mare la toți le înbia timp de recreare. Și iată că atunci, când nimănui nu da de bănuil, moartea îl pîndește, îl prinde în brațele sale înfiorătoare, și îl zmulge pentru totdeauna din mij-locul familiei sale iubite, din mijlocul consăngenilor și preti-nilor săi dragi, - - pentrucă în lacrimi și jale să-l petreacă la adăpostul cel de veci.

Ioan Ganea s'a născut în 18 Februarie 1875. El a fost prima oraslă din cei 10 născuți ai fruntaușei familii *Ganea* din comuna *Lisa* (j. *Făgăraș*). Terminând școala grănițarească din comuna sa natală, se duce la liceul român din Brașov. Absolvând patru clase trece la școala normală a Blajului, pe care o isprăvește în 1901; iar în 1902 ia diploma de învățător.

Primi ani ai apostolatului său îi face în comuna *Mărgineni*, pentruca apoi întorcându-se în satul său natal să continue până în ceasul morții. În timpul din urmă superiorii săi iau incredințat și slujba de director. Și așa 27 de ani a făcut, în aceeașă carieră, în care totdeauna *mai multe sunt năcazurile și prea puține bucuriile*. Răspunderile iau fost mari și sub stăpânirea străină ca și sub cea română, — răspunderi față de sine, față de elevi, față de părinți, și față de autorități și lege, cari nu cunosc nici târgueli, nici întrelăsări, ci numai datoria împlinită.

În vremea această multe generații tinere iau trecut prin mâna sa, pe cari le-a introdus în tainele cărții și a sloviilor românești. Și *Ioan Ganea* a făcut tot ce omeneste e posibil, la o școală suprapopulată, cum a fost cea din comuna *Lisa*. Pentru munca sa n'a așteplat nici laude, nici recompenze. *Recunoștința e floare din raiu* și înzadar ai căuta-o în lumea pământescă. Vrednicia și hărnicia învățătorului să cunoaște după moarte. Și precum lucrătorului îi facem plata seara, după ce s'a terminat lucru; așa și *Ioan Ganea*, își așteaptă răsplata dela Domnul. Peste judecata îngustă a oamenilor să ridica judecata cea înaltă alui D-zeu. El restabilește adevărul și dreptatea măsurând fiecăruia după munca sa. Și munca colegului nostru îl va învrednici de răsplata binemeritată a înțeleptului judecător.

Dar asupra repausatului în Domnul mai apăsa încă datoria de părinte. De multă vreme era preocupat cum să-și crească mai bine și mai frumos scumpele sale odrasle: 1 fecior și 2 fete. Aputat de hărnicia iubitei sale soții, și a putut îndeplini și această îndatorire dând armatei un priceput *ofițer-farmacisit*, iar învățământului nostru românesc 2 *profesoare istețe*, cari fac cinste școalelor profesionale de fete din Lugos și Hunedoara.

În urma frumoasei sale situații sociale a fost multă vreme consilier comunal și bisericesc, iar acum pe urmă un razim puternic al băncii populare din comuna *Lisa*.

Pierderea lui e adânc simțită de locuitorii comunei *Lisa*, căroro le-a fost un priceput sfătuitor, în toate năcazurile ce vin pe capul sătenilor noștrii. De aceea cu privilegiul înmormântării i-au și făcut o frumoasă manifestare de dragoste.

Nu mai puțin au fost pretuit și de colegii săi, cari în număr frumos l'au însoțit la locul de veci, ținând să-și arete durerea ce o simt prin rostul. D-lor *Ioan Comsulea* care a vorbit în numele Revizoratului școlar al județului, *I. Stroia* care a vorbit în numele cercului cultural *Lissa*, și *Traian Șuteu* în numele Asociației învățătorilor din Ardeal.

Tărâna să-i fie ușoară și memoria neuitată. (tr.)

† Ioan Zepa.

La 18 Oct. a. e., s'a stins din viață, subit subrevizorul de control din plășile Petroșeni și Pui: Ioan Zepa. A murit în exercitiul funcțiunei sale, cu capul pe băncile școalei de ucenici din Petroșeni, în etate de 49 ani și în al 29 an al activității sale laborioase în învățământ. Defunctul a fost un tip al învățătorului ardelean de pe vremuri: cinstit, modest, cumpătat, harnic, muncind cu sârguință de fier, fără pretențiuni și sgomol. Ca învățător confesional gr. cat. a funcționat în comunele mărginașe Șerel, Lunca Cernii (satul natal) și Băuțar. Reuniunea învățătorilor gr. cat. din județul Hunedoara îl alesese notar. În cursul marelui război mondial a fost tot timpul pe front, iar după 1 Dec. 1918 a intrat ca ofițer în armata română, luând parte la campania din Ungaria. Dela 1920 a trecut, ca învă. de stat la școala No. 1 și director la școala de ucenici din Petroșeni, propunând câteva ore și la „Școala de maștri minieri”. Ca vechiu membru al Astrei Despărțământul Jiu, reorganizat după unire, i-a încredințat conducerea casei.

Incurând și-a câștigat stima generală și iubirea colegilor și a superiorilor lor pentru care fapt, la 1924, ajunge subrevizor de plasă, iar mai târziu consilier comunal. A primit și decorația „Coreana Românei”. La odihna de veci a fost condus cu cinstea cuvenită, la 20 Oct. în cimitirul comunal din Petroșeni între multe jerbe de flori, iar la căpătâiul său au vorbit d-nii: I. Miclea preot gr. cat., I. Duma protopop ortodox, E. Giurhoseu, director de liceu, ing. N. Gaicu, profesor la școala de maștri minieri, și I. Cioara, directorul școalei primare din Lupeni și vicepreș. Asociației învă. din județul Hunedoara.

Petroșeni, la 25 Oct. 1928.

Alexiu David.

† Nechifor Borza.

Anunțul de jale, înneunostințază redacția revistei „Invățătorul” că moartea nemiloasă a mai răpit dintre noi un vlăstar viguros în persoana colegului nostru *Nechifor Borza*. Deși în floarea vârstei de 48 ani, a fost răpus tocmăi atunci când familia sa și școala primară română: „*Ayram Iancu*” din Alba-Iulia, aștepta încă mult dela munca sa.

Reposatul în Domnul a fost un *devotat muncitor* al școalei sale, pe care a servit-o cu credință și ca dascăl și ca director. *Membru distins a societății românești*, a fost ales în toate organizațiile culturale a istoricului oraș Alba-Iulia. Iar ca element de valoare a Corpului Didactic din județul Alba, a stat în fruntea tuturor acțiunilor învățătoresci dându-și oboful său neprecupetit la înființarea și prosperarea așezămintelor profesionale

din județ ca: „Asociația“, „Cooperativa“ „Căminul“ și „Societatea de înmormântare“.

Inmormântarea din 3 Nov. a. c. a fost vrednică de numele celui ce a fost cândva Nechifor Borza. Cuvântări au ținut: insp. școl. *P. Petrescu*; rev. școl. *M. Sas*; protopop, *Baba*; învățătorii *I. Gligorescu*, *V. Oniciu*, protop. *V. Urzică* și preotul *Rusan*:

În veci pomenirea lui!

A N U N Ț:

Subsemnatul Alexe Viciu, învățător în comuna Țag, pierzând titlul provizoriu eliberat de „Banca Învățătorilor Soc. A. Cluj“ No. 1720 în valoare de 2430 îl declar de nul și nevalabil în mâna oricui s'ar afla.

Țagu la 10 August 1928.

Alexe Viciu.

A N U N Ț:

Titlul provizor No. 955 eliberat de Banca Inv. s. a. Cluj asupra Teodor Boțoc înv. de stat, în Păgaia despre 1 (una) acție în valoare de Lei 250 adică (Douăsutecincizeci lei) s'a pierdut și se declară nul și nevalabil în mâna ori cui s'ar afla.

Teodor Boțoc înv.

Cărți—Reviste.

G. G. Antonescu, *Educație și cultură*. Actualități și perspective, ed. „Cultura românească, Buc. 1928, Lei 80.

Atragem atenția colegilor asupra acestui volum, foarte important pentru orice membru didactic, ca și pentru orice iubitor al chestiunilor de cultura națională. Prin actualitatea și prin talentul cu care autorul înfățișează probleme atât de variate de educație, cum sânt: *Principiile de reformă școlară*; *Individualizarea educației*, *Problema culturalizării*, *Politica culturii*.

Cu competența și claritatea recunoscută din celelalte scrieri, profesorul de pedagogie teoretică de la Universitatea din București, tratează problemele esențiale ce trebuiesc rezolvate urgent pentru bunul mers al școalei noastre. Ideile fundamentale ce se desprind din toată lucrarea și ce se simt caracteristice concepției autorului sunt următoarele: 1. *Nu putem separa principiile teoretice și realitățile practice*; un progres simțitor al școalei noastre se va produce numai atunci, când vom armoniza realitățile cu principiile. 2. *Educația trebuie să fie națională*: a propovădui în școală umanitarismul pacifist, când împrejurul nostru se agită ideea revizuirii tratatelor și a introducerii tratatelor de pace ca obiect de studiu critic în învățământ, e cel

puțin lipsă de înțelepciune iar a cere înarmarea până în dinți, simultan cu predicarea pacifismului, e o *absurditate psihologică*.

3. Scopul educației este formarea personalităților, în stare de a se sacrifica pentru interesul neamului.

4. Pentru aceasta școala trebuie întemeiată pe principiul activismului și individualismului, care se vor subordona democratismului. De aceea umanitarismul cosmopolit trebuie înlăturat în vederile educației și înlocuit cu un *umanitarism național*.

5. Educația nu se poate mărgini la individ. Ea trebuie să tindă la *culturalizarea masselor*, altfel nu este o educație democratică.

6. Educația morală trebuie să cadă în centrul preocupărilor actuale. Ea trebuie să se bazeze pe *deprinderi active*.

7. În vederea realizării acestor desiderate e necesară o *politică a culturii*, pentru care autorul schitează un întreg plan de luptă. Pusă și în privința administrației școlare d-l G. G. Antonescu scrie câteva pagini pline de adevăr, pe care în special cei însărcinați cu această administrație ar fi bine să le citească.

Fiște că în aceste câteva rânduri nu putem da decât o slabă iconă a ideilor cuprinse în acest volum: numai citirea lui atentă poate folosi cu adevărat.

Tofuși spre a interesa pe cei care se ocupă de problemele școlare reținem încă vreo câteva chestiuni de o importanță netăgăuită: *Înrătământul secundar și universitar, termenele de capacitate ale profesorilor, Organizarea studiilor filosofice în Școlile secundare* (ne permitem a însemna că aceste idei au fost publicate de autor și de subsemnatul în părțile respective ale programelor analitice din Iunie, 1928). *Problema educației morale în liceu. Foaia pentru observarea individualității școlaru-lui* (cu lămuriri asupra principiilor și aplicărilor foii de observatie) *Bacalaureatul* (capitol prea important pentru membrii comisiilor de bacalaureat) etc. etc.

Lucrarea fiind scrisă într'un stil foarte curgător, se citește ușor și cu interes. O recomandăm profesorilor, învățătorilor și studenților ce se pregătesc pentru practica pedagogică, *cu toată căldura*.

R. Demetrescu.

— „Școala română și capitalul biologic al poporului român“, de S. Mehedintzi, Cluj 1927, e ultima broșură No. 8 din „Biblioteca Eugenică și Biopolitică a „Astrei“, ce apare sub îngrijirea D-lui prof. univ. Dr. I. Moldovan. Cuprinsul ei este conferința pe care autorul a ținut-o în cadrele Astrei medicale și biopolitice în Cluj, la 16 Febr. 1927 și pe care în o formă de tot simpatică o prezintă publicului mare. Lucrarea e împărțită în două părți. În partea primă să ocupă cu motivul pentru care școala română a ajuns o cauză de regres biologic și cultural pentru poporul nostru. Ear în partea a doua autorul ecareă să arete căile pe cari încă tot ar mai fi posibilă îndrep-

tarea. Ca încheiere atrage atențiunea celor ce au răspunderea grea pentru soartea statului nostru, ca rostul școlii române să-l pună în deplin acord cu nevoile reale ale țării și popoului, spre a nu să lucra în direcție păgubitoare statului.

A N U N Ț:

Al treilea concurs de desemn pentru copii — organizat de pictorul Tonitza — va avea loc anul acesta în vacanța Crăciunului.

Concurenții — cari nu trebuie să depășească 13 ani — vor trimite lucrările lor cel mai târziu până la 25 Decemb. c. pe adresa pictor N. N. Tonitza, strada Dimitrie Racoviță No. 5, București IV.

Nu se vor lua în considerație decât desemele executate direct de mâna copilului și oglindind cât mai nealterat mentalitatea lui.

Ca și în ceilalți doi ani precedenți, acest ultim concurs va recompensa cu trei premii, cele mai isbutite lucrări. Anume: premiul I 1500 lei; II-lea 1000 lei și al III-lea 500 lei.

— „Școala păcii“ de S. Mehedinți, București 1928, cuprinde rezultatul cercetărilor făcute de autor asupra sentimentelor ce școala română nutrește față de ideea războiului. D-l S. Mehedinți a publicat aceste rezultate la stăruința „Dotației Carnegie“, care a întreprins astfel de lucrări și în alte țări ca: Franța, Belgia, Germania, Austria, Anglia, Italia și Bulgaria.

Ce privește țara noastră, nici nu se putea face o alegere mai potrivită decât marele nostru om de școală, care prin multe lucrări de seamă a încercat să îndrume pe căi sănătoase viața noastră școlară.

Deci și prin noua sa lucrare a ținut să arete străinătății cu probe culese din 40 de opuri că educația ce se face tineretului român, se face în spiritul păcii.

Pentru a putea prezenta Forului internațional un op bine încheiat, a împărțit problema în 7 capitole principale în cari în mod sistematizat tratează spiritul învățământului public înainte de războiu, după războiu și pacea dela Versailles, dorința de a trăi în pace cu popoarele încunjurătoare și nădejdiile ce pune poporul românesc în Societatea Națiunilor ca protectoara păcii, care ar putea lucra cu mult rezultat dacă s'ar nizu spre o unificare a manualelor, directivelor pedagogice și a celor meniți a fi puși la conducerea învățământului.

Cartea se poate ceti cu mult interes servind ca o bună îndrumătoare la alcătuirea manualelor noastre în viitor. Fiind tipărită în un număr restrâns de exemplare atragem atențiunea învățătorilor să și-o procure din bunăvreme.

- S. Mehedinți: „Școala păcii“ București 1928.
 I. Simionescu: „Dobrogea“ București Cartea românească, 1928.
 Apostol D. Culea: „Dobrogea“ București editura Casa Școalelor 1928.

Cărți primite.

- N. Iorga: *Istoria învățământului românesc*“ București 1928.
 I. C. Petrescu: „Problema selecției în școala democrației“ București 1928.
 M. Ștefănescu: „Patrie și Neam“ București 1928.
 G. G. Antonescu: „Psih analiză și educație“ București 1928.
 D. Ionescu Sachelarie: „Spre o nouă școală normală și un nou învățător“, Sibiu, 1928.
 C. Stan: „Școala populară din Făgăraș și depe Târnave“ vol. I Făgărașul—Sibiu 1928.
 V. Barbat: „Dinamism cultural“ Cluj 1928.
 G. G. Antonescu: „Educație și cultură“ București 1928.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Reviste sosite.

1. — „Amicul școlăii“ An. IV. No. 30. 4 Octomvrie 1928. Aind.
2. — *Catedra* An. II. No. 1—2 Sept.—Oct. 1928. Galați.
3. — „Culegeri Pedagogice“. An. I No. 9 Septemvrie 1928. Craiova.
4. — „Revista Generală a Învățământului“, An. XVI. No. 7. Sept. 1928.
5. — „Ritmul Vremii“ An. IV. No. 8—9 Aug.—Sept. 1928. București.
6. — „Scântea“ An. V. No. 6, 7, 8 Iunie, Iulie, August 1928 Gherla.
7. — „Școala Noastră“ An. V. No. 14—15. 1—15 Sept. 1928 Zălau.
8. — „Voința Școlăii“ Anul VI No. 7 Septemvrie 1928 Cernăuți.
9. — „Transilvania“ An. 59 No. 10, luna Octomvrie 1928. Sibiu.
10. — „Ramuri“ rev. literară An. No. luna Sept. Craiova.